

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Första Kammaren. N:o 27.

Onsdagen den 25 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 18 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: bevillningsutskottets betänkande n:o 16, lagutskottets utlåtande n:o 56 samt Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 4 och 5.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 21 och 24 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

1 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

2 punkten.

Mom. a.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b.

Herr Pettersson, Carl: Det kan ej falla mig in att föreslå någon ändring af statsutskottets förslag i denna punkt, men det kommer besynnerligt, att utskottet på de skäl, som framlagts inför detsamma, icke kommit till något bättre resultat än det förevarande. Så bevakande omständigheter äro framlagda beträffande dessa småskolelärare i öfra Dalarne, att de bort röra utskottet, helst om vi besinna, att Kongl. Maj:t medgifvit dessa lärare att i anseende till den s. k. fäbodeflyttningen slippa längre undervisningstid än 24, 26 och 28 veckor om året o. s. v., samt det är bevisadt, att om den ifrågavarande redaktionen skall ega rum, komma vissa lärare icke att erhålla något

Ifrågasatt ändring i reglementet för småskolelärare m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Ifrågasatt *än-
dring i regle-
mentet för
småskolelära-
res v. fl. öl-
derdomsunder-
stödsanstält.* älderdomsunderstöd förr än vid 70 års ålder eller derutöfver. Dessutom gäller det icke ett mindre antal lärare, utan närmare 300. Statsutskottet har emellertid icke kommit till annat resultat, än att motionerna »ej för närvarande må föranleda någon Riksdagens åtgärd». I motiveringen antyder dock utskottet, att någonting finnes, som talar för motionerna, men utskottet fordrar en fullständigare utredning i ämnet än den, som nu ävägabragts. Jag förmodar dock, att ingen motionär kan framlägga någon fullständigare utredning af detta ärende, ty allt hvad vi känna i saken, hafva vi framlagt för Riksdagen. Men jag förmodar, att statsutskottet menar, att Kongl. Maj:t kunde aflåta förslag till Riksdagen i ämnet, och under förhoppning att så måtte ske, har jag icke något yrkande att nu framställa.

(Forts.)

Herr Billing: Skälet, hvarför statsutskottets framställning fått den form den har, kan jag säga hufvudsakligen hafva varit det, att ärendet förekommit så sent i Riksdagen, att man ansåg sig ej kunna medhiinna något ytterligare. Då jag underskref den föreliggande motionen, föll det mig icke in, att något motstånd mot densamma skulle komma att ega rum; ty de missförhållanden, den afsåg att afhjelpa, äro så i ögonen fallande och så orimliga, att hvar och en måste medgifva dem. I utskottet fick man äfven ett sådant medgifvande, och tal var äfven om att bifalla motionen eller att till Kongl. Maj:t ingå med skrifvelse, hvaruti man skulle anhålla om förslag i motionens syfte. Men då det ej ansågs medhiinnas under denna riksdag, blef utskottets motivering förändrad till den nu föreliggande och afstyrkandet inskränkt till »för närvarande». Motiveringen är emellertid så formulerad, att deruti enligt min mening ligger en vördsam hemställan till regeringen att vid en kommande riksdag framlägga förslag i ämnet. Och jag är så mycket vissare om, att regeringen skall göra detta, som det ifrågavarande stadgandet ej ursprungligen ingick i regeringens förslag utan har efteråt blifvit insatt af Riksdagen.

För närvarande yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Herr statsrådet Gilljam: Jag anser också, att här föreligger ett bestämdt missförhållande, som behöfver afhjelpas. Kongl. Maj:t hade också, med ledning af komiterades utlåtande, i detta afseende föreslagit Riksdagen en helt annan bestämmelse, den nemligen att, med hänsyn till beräkningen af tjänstår för rätten till understöd, skulle 7 månaders årlig tjänstgöring läggas till grund och den i vissa fall nödiga reduktionen verkställas i öfverensstämmelse dermed. Detta ändrades af Riksdagen, och då är det just ej så lätt för Kongl. Maj:t att, efter det en författning i ämnet så nyss utkommit, inkomma till Riksdagen med ett upplifvande af det ursprungliga förslaget utan att Riksdagen sjelf gifvit till känna sin önskan härutinnan. Det hade därför varit högeligen önskvärdt, derest utskottet verkligen anser en förändring böra genomföras, att utskottet framkommit med en bestämd hemställan i ifrågavarande afseende.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande moment hemställt.

3 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

4 punkten.

Pensioner för
vissa vakt-
konstaplar.

Herr Wieselgren: Jag ber att få, i motsats till hvad utskottet tillstyrkt, yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Som kammaren ser, så gäller det här ytterst små belopp. För två af dessa gamla vaktknektar har utskottet afprutat 78 kronor per man och för den tredje 120 kronor. Jag har ej rätt klart för mig anledningen till att utskottet stannat vid just dessa siffror, men det ser nästan ut, som om en tanke låg derunder, om jag fäster mig vid att de 78 kronor som äro afprutade för t. ex. Anders Carlsson, hvilken är 78 år gammal, är liktydigt med en krona per år. Den yngste, Frans Oskar Dahl, är 70 år, och för honom har utskottet afprutat något mindre än två kronor per år. Jag tycker likväl, att denna afprutningsmetod är *synnerligen* olämplig gent emot gamla gubbar på sjuttio-talet, hvilka hafva länge och med utmärkelse tjenat under tidtals ganska svåra förhållanden och hvilka nu skulle på gamla dagar af den husbonde, hvilken de hafva så tjenat, undfå det understöd, som skulle förskona dem från nöd och bekymmer för deras återstående lefnad; att just utvälja dessa till föremål för en sparsamhet, som jag visst ej annars klandrar, detta finner jag för min del ganska omotiveradt. Utskottets skäl är, att dessa personer »icke synas böra hafva anspråk på samma pensionsförmåner som sina å ordinarie stat uppförda vederlikar vid fängvården». Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att ett dylikt anspråk skulle de kanske kunna hafva, då Riksdagen i 3 föregående fall vid pensioners beviljande till sådana på extra stat uppförda gamla fängvårdsbetjente just gifvit dem samma belopp som deras vederlikar på ordinarie stat. För min del tror jag, att Riksdagen i dessa fall handlat fullt riktigt, ty hvad är det väl för skilnad här på extra och ordinarie stat? Jo, mine herrar, ingen alls. Det är precis samma tjenstgöring och samma förhållanden i alla afseenden. Hvad som gör, att somliga äro satta på ordinarie och andra på extra stat, är det, att man alltid antagit, att den tid skulle kunna komma, då dessa kronoarbetsstationer borde kunna indragas, och för att då icke hafva en hel mängd yngre personer att nödgas sätta på indragningsstat, har man låtit bevakningspersonalen vid dessa stationer stå kvar på extra stat. I öfrigt äro alla förhållanden lika. Nu har emellertid den tidpunkt inträffat — den 30 mars i år, sålunda för ganska kort tid sedan — då Kongl. Maj:t bifallit en framställning af fängvårdsstyrelsen om indragning af just arbetsstationerna å Tjurkö och Borghamn, vid hvilken senare de 3 ifrågavarande konstaplarne hade sin tjenstgöring. Genom denna indragning vinner staten en besparing, beräknad till 75,000 kronor per år. Att under sådana förhållanden vilja afpruta 78 kronor för två af dessa gamla gubbar och 120 kronor för den yngste, som om några månader fyller 70 år, synes mig vara minst sagdt olämpligt, och jag ber att på dessa grunder få yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet framställda proposition.

Pensioner för
rissa vakt-
konstaplar.
(Forts.)

Friherre von Otter: Det förhåller sig utan tvifvel så som den siste ärade talaren sagt. Måhända har här skett en väl sträng tilllämpning af den mening, som nu gjort sig gällande i statsutskottet, då man för dessa gamle män afprutat åtskilligt. Skälet, hvarför man har ansett sig böra utan reservation ansluta sig till detta, är, att man ej velat bryta med den mening inom utskottet, som ej vill tillerkänna hvar och en, som ej står på ordinarie stat, rätt till pension. Är det nu så, att den, som ej är på ordinarie stat, ej har rätt till pension lika med sina vederlikar på ordinarie stat, är det också gifvet, att beloppet bör något reduceras under hvad dessa hafva att uppbära. Nu kan det invändas, att det är en inkonsequens, då utskottet för de två föreslagit 400 kronor och för den tredje 250 kronor, under det att den pension, de förra åtnjutit, uppgått till 72 kronor och för den senare till 180 kronor. Men skälet har varit, att man ansett, att då den sistnämnde under sin tjenstetid fått 108 kronor eller väsentligen högre belopp än sina kamrater, borde dennes pension kunna upptagas till något lägre belopp.

Jag hemställer om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Treffenberg: Ehuru väl ej Riksdagen ännu framskridit så långt, att den tidpunkt inträffat, då, såsom en gång herr Wallenberg yttrade i denna kammare, »man ej vidare läser betänkandena», har jag likväl på sista tiden haft så mycket att syssla med i skogsutskottet, att jag ty värr ej varit i tillfälle att egna åt de utskottsbetänkanden, som ligga på bordet, mer än en högst flygtig granskning. Detta gör också, att jag uti den nu föreliggande frågan ej hunnit så noga sätta mig in i alla detaljer, men det synes mig ej heller hafva varit af behofvet påkalladt, då jag med mycken uppmärksamhet följt det anförande, som chefen för fångvården nyss hade från denna plats, förutom att jag tagit någon, om ock ofullständig, kännedom om hvad som uti statsrådsprotokollet anförts till stöd för Kongl. Maj:ts proposition, och detta har varit tillfyllestgörande för att stadga mitt omdöme derhän, att den högsta billighet synes mig fordra bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Här har af den senaste talaren framstälts det skälet för utskottets ståndpunkt i denna fråga, att man ej velat bryta med en sedan flera år tillbaka följd princip inom utskottet. Men jag förmodar, att statsutskottet kommit något längre än salig Robespierre — salig såsom jag hoppas — då han yttrade: »*périssent les colonies, plutôt qu'un prince!*»

Jag skall bedja att få instämma med den förste talaren i denna fråga och följaktligen yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Stråle: Det må ej förtänkas mig, som under så många år haft att göra med rikets fångvård, att jag intresserar mig för den fråga, som nu föreligger. Mig synes det vara mera än obilligt, om jag får begagna det ordet, att pruta på dessa små pensionsbelopp. Eller har man väl betänkt, hvilken tjenstgöring dessa vaktkonstaplar hafva, om man jemför dem med något så när deras vederlikar! De äro väl ej fullkomligt likställda med militärer i krig, men komma dock temligen nära derintill. Huru ofta sker det icke, att dessa vakt-

konstaplar blifva öfverfallna och læderade mer eller mindre; och för hvilka frestelser äro de ej utsatta i jemförelse med, snart sagdt, alla deras vederlikar! Falla de för frestelsen, äro de förlorade. När de då under många år troget tjenstgjort och uppfyllt sina åligganden nitiskt och samvetsgrant, kan det då vara billigt att pruta några riksdaler, när summan är så obetydlig som den, hvilken här är i fråga? Må man ihågkomma, hvilka pensioner i allmänhet bestås vaktmästare, men huru ofantligt mycket fördelaktigare ställer sig ej deras tjenstgöring! Det kan ej ens här blifva tal om någon jemförelse i det fallet — och ändock hafva dessa högre pensioner.

*Pensioner för
vissa vakt-
konstaplar.
(Forts.)*

Chefen för fängvårdsstyrelsen har upplyst om anledningen, hvarför dessa vaktkonstaplar ej stått på ordinarie stat. Det bör väl Riksdagen egentligen vara tacksam för, att, då kronoarbeta-stationerna indragas, man ej har en del gamla gubbar att placera på indragningsstat.

Mig synes sålunda *alla* skäl, rättvisan i första rummet, billigheten i andra rummet och klokheten i tredje rummet tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Treffenberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 4 punkten af sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 60.

5 punkten.

Herr Widmark: Med en viss känsla af vemod har jag genomläst detta utskottsbetänkande, der allestädes den största njugghet från

*Pension för
geodeten E. G.
Wolyn.*

*Pension för
geodeten E.
G. Wolyn.
(Forts.)*

statsens sida visats mot dess utslitna tjenare, men i intet afseende synas mig de gjorda nedprutningarna så litet varit på sin plats som i den nu föredragna punkten angående pension för geodeten Wolyn. I statskontoret har denne tjänsteman ansetts jemförlig med jägmästarna, men statsutskottet anser honom vara mera att förlikna vid afvittringslandtmästarne och säger, att Riksdagen under senare tider till vissa afvittringslandtmätare, hvilka ej i allo uppfyllt de stadgade pensionsvilkoren, beviljat pensioner till belopp af 1,600 kronor.

Äfven om man nu toge detta förhållande till utgångspunkt och jemförde ifrågavarande tjänsteman med afvittringslandtmästarne, blefve dock resultatet af denna jemförelse haltande, ty personen i fråga har i afseende å tjenstetid och lefnadsålder uppfyllt allt, som är föreslaget som vilkor för rätt till pension för afvittringslandtmätare. Således skulle, om likheten i öfrigt vore fullständig, han åtminstone få 2,000 kronor. Men så är, enligt min åsigt, icke förhållandet. Jag anser denne tjänstemans göromål vara i vida högre grad ansträngande. En afvittringslandtmätare har åtminstone under sommaren möjlighet att provisoriskt bosätta sig på ett och samma ställe, men denne har oupphörligt att resa och byta om plats samt har endast några dagars sysselsättning vid hvarje triangelpunkts bestämmande. Således måste ock hans göromål vara vida mera ansträngande än de andres. Hans mått af kunskaper måste äfven vara högre och fullständigare.

Jag vågar på dessa grunder yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre von Otter: Enahanda är förhållandet här. Utskottet har följt samma princip, som gjort sig gällande vid föregående liknande tillfällen. Sålunda beviljades t. ex. en gång 1,600 kronor åt en afvittringslandtmätare, som hette Holmström, vid ett annat tillfälle 1,200 kronor åt en, hvars namn jag ej för tillfället erinrar mig.

Vid sådant förhållande anser jag, att utskottet handlat riktigt, då utskottet här föreslagit 1,600 kronor.

Men är det så, att kammaren verkligen vill, att vi skola ställa till gemensamma voteringar om hvart och ett af dessa mindre anslag, så fruktar jag, att vi dermed endast kasta bort en dyrbar tid. Ty vi hafva sett, huru voteringarna gå i år, och jag tviflar på, att de, som skola förekomma på denna hufvudtitel, blifva i något afseende fördelaktigare.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

6 och 7 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

8 punkten.

Lades till handlingarna.

9 punkten.

*Pension för
länsman
K. A. Freudenthal.*

Herr Lothigius: Jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna proposition. Länsman Freudenthal är, såsom kamraren finner af den kongl. propositionen och utskottets betänkande, sedan 5½ år ständigt tjänstledig till följd af sjukdom, om hvilken läkare intygat, att den anses i allmänhet obotlig och är af den beskaffenhet, att länsman inom sitt vidsträckt och oländiga distrikt icke kan företaga erforderliga tjänsteresor. Under den tid han åtnjuter tjänstledighet, är han berättigad att uppbära lön med ålders-tillägg 1,200 kronor, och vikarien åtnjuter tjänstgöringspengarne, expensmedlen och sportlerna. Således, så länge Freudenthal tjänar qvar, har han 1,200 kronor om året. Han har den tjänsteålder, som erfordras för att öfverföras på allmänna indragningsstaten och erhålla 1,200 kronor i pension, men af lefnadsår återstå något öfver 5 år. Derest han ej erhåller sin pension, förr än han uppnått 65 år, skulle således detta distrikt i ytterligare öfver fem år efter all anledning komma att förvaltas af tillfälliga vikarier. Under sådana förhållanden som dessa är vikariatet i ett distrikt, der länsman ständigt är otjenstbar, naturligtvis temligen begärligt för något försigkomna länsmansaspiranter. Detta gör, att när man fått dit en lämplig vikarie, söker och får han snart nog ordinarie tjänst, och derigenom följer den olägenheten för distriktet, att det rätt ofta vexlar med vikarier. Att detta medför olägenhet för förvaltningen af tjänsten i allmänhet, är alldeles uppenbart. Hvad nu detta distrikt beträffar, tillkommer i det hänseendet en särskild omständighet. Det utgör gränsdistrikt mot Norge. Alla fattighjon, som från södra delen af Norge öfver Fredrikshald hemsändas till Sverige, skall denne länsman taga hand om, när de öfverlemnas vid gränsen, och han skall bestämma, huruvida de skola öfverlemnas till fattigvårdsstyrelsen i gränssorten, skickas till hemorten eller öfverlemnas till länsstyrelsens behandling. Vidare har han befattning med lösdrivare och straffade personer, som från Norge samma väg hemsändas. För att både rätt och förståndigt bedöma och behandla dessa ärenden, fordras någon erfarenhet, och om det ständigt är omvexling af vikarier, hinna de ej förvärfva sig sådan. På dessa skäl synes det mig särskildt för detta distrikt önskligt, att förvaltningen af detsamma kunde bestridas af ordinarie länsman. Såsom jag nämnt är, Freudenthal berättigad att, tills han uppnått 65 år, som ej inträffar förr än 1899, af länsmansaflöningen uppbära 1,200 kronor. Enligt intyg, som finnes anfördt i den kongl. propositionen, är han utfattig, gift och har två oförsörjda barn. Han lär svårigen hvarken vilja eller kunna gå in på en minskning i sina inkomster, som torde allt för väl behövas för honom och hans familj. Kongl. Maj:t har därför föreslagit, att han skulle på allmänna indragningsstaten få 600 kronor, hvarigenom han med den pension, han får af civilstatens pensionsinrättning, skulle få 1,200 kronor. Om nu detta, såsom utskottet

Pension för länsmanen K. A. Freudenthal.
(Forts.) föreslagit, nedsattes från allmänna indragningsstaten till 400 kronor, så att hans inkomster blifva nedsatta från hvad han nu har till 1,000 kronor, föreställer jag mig, att han ej tager afsked, utan distriktet får finna sig ytterligare 5 år i de olägenheter, som redan varit rådande i öfver 5 år. Jag anser för min del, att bifall till statsutskottets förslag skulle vara detsamma som afslag, d. v. s. ändamålet med Kongl. Maj:ts proposition i detta hänseende, som är att gagna distriktet och icke Freudenthal, skulle vara förfeladt.

På det skälet yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition.

Friherre von Otter: Äfven i detta fall har utskottet sökt följa prejudikat. Under de senaste två åren hafva tre länsmän fått pensioner, nemligen år 1892 Lundqvist 400 kronor, 1893 Palmér 400 kronor och jemväl 1893 Berg 500 kronor. Den siste var den nu föreslagne Freudenthal något öfverlägsen i lefnadsår, men tjensteåldern var ungefär densamma.

Det är med anledning häraf, som utskottet ansett sig kunna och böra tillstyrka Riksdagen att tillerkänna Freudenthal 400 kronor, hvar till jag yrkar bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

10 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Pension för generaldirektören greve R. Cronstedt.

11 punkten.

Friherre von Otter: Som kammaren behagade inhemta af den nädiga propositionen, har generaldirektören Cronstedt anhållit, att, när han lemnar tjensten, honom måtte tillerkännas en pension af 7,000 kronor. Denna framställning har af Kongl. Maj:t så till vida biträdts, att Kongl. Maj:t nu till Riksdagen hemställt, att Riksdagen måtte härtill anvisa 6,200 kronor.

När generaldirektören Cronstedt beträdt denna väg, har han följt sin föregångares i embetet exempel, hvilken redan 1878, tror jag det var, begärde och af Riksdagen tillerkändes pension af 7,200 kronor. Nu har emellertid utskottets majoritet ansett, att någon pension ej borde tillerkännas generaldirektören Cronstedt, då han icke i sin underdåniga ansökning hos Kongl. Maj:t stödt denna på något tillkännagivande, att hans krafter ej längre vore tillräckliga.

Enligt min åsigt är det klart, att den väg, som i detta fall äfven förut har följts, äfven är den rätta. Ty det är en orimlighet, att en

person med ett så viktigt embete som chefsarbetet för statens jernvägar skall, om han känner sina krafter svigta, hvilket vid hans ålder kan lätt hända, likväl nödgas stå kvar vid embetet, därför att han ej kommer i åtnjutande af pension, förrän Riksdagen hunnit pröfva en sådan.

*Pension för
generaldirek-
tören greve
R. Cronstedt.
(Forts.)*

Det är af detta skäl, som reservanterna inom utskottet formulerat sitt förslag till Riksdagen i full öfverensstämmelse med det beslut, som Riksdagen fattade angående pension åt generaldirektören Troilius, endast med skilnad, att, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag, siffran bestämdes till 6,200 kronor i stället för 7,200 kronor, och det är på dessa grunder, herr talman, jag anhåller om afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten endast yrkats, af friherre *von Otter*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

12 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

13 punkten.

Herr Billing: Om man säger, att det sätt, hvarpå domkapitlens tjänstemän aflönas, är olämpligt, så är det ett allt för mildt uttryck, och om man säger, att det är ovärdigt, så är det också för mildt. Dessa tjänstemän — de äro statens tjänstemän med en tjänstgöring, som närmast liknar laudssekreterarnes — aflönas ej af staten. Staten lemnar blott ett litet bidrag och hänvisar dem för öfrigt att plocka i hop sin aflöning hufvudsakligen från fattiga enskilda personer. Deras aflöningssätt är för dem förnedrande och för allmänheten förhatligt, och när de taga ut de rättigheter, hvilka enligt gällande lag tillkomma dem, blifva de föremål för klander, och om man också medgifver att de ha lagens rätt för hvad de göra, ställer sig opinionen emot dem. Deras aflöning utgår t. ex. med en viss procent af kollekt, upptagna för välgörande ändamål, den utgår med en viss procent af inkomster till enkekassor etc. etc. I öfver 20 år har man petitionerat om en organisation af desse tjänstemäns löner, och jag hoppas, att till en följande Riksdag ett förslag derom ändtligen skall framkomma från regeringen.

Nu föreligger här en hemställan om pension till konsistorienotarien i Upsala, och af handlingarna finna herrarne, att till honom har af statsmedel årligen ej utgått mer än 927 kronor 79 öre. Statsutskottet har nu afstyrkt hans pension. Och huru motiverar man då

*Pension för
konsistorie-
notarien E. R.
Henschen.*

Pension för konsistorie-notarien E. R. Henschen.
(Forts.)

detta! Jo, på ett sätt alldeles motsatt det, som man ofta annars använder. Man har nemligen, då man vill afstyrka framställningar om pensioner, två formuleringar på lager. Den ena är, att, om vederbörande tjänsteman haft en jemförelsevis stor lön, man säger: efter som han haft så stor lön, bör han med den hafva sört för sin ålderdom och således ej få pension. I detta fall användes den andra formuleringen, som är motsatt, och man säger: efter som denne tjänsteman ej haft någon vidare lön på stat, bör han ej få någon pension. Således, än tager man motiveringen från det ena hållet och än från det andra.

Här är fråga om en tjänsteman, om hvilken hans närmaste förman, erkebiskopen, gifvit det amplaste vitsord och sagt, att han är af de dugligaste tjänstemän, han sammanträffat med. Mannen är nu otjenstbar eller åtminstone så godt som otjenstbar; hans lif hotas, om han försöker tjänstgöra. Nu begäres pension för honom, och reservanterna hafva ej dristat sig att föreslå hela den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen, hvilken dock visserligen ej är för hög, utan de hafva inskränkt sig till att yrka en pension på 3,000 kronor, samma belopp, som af Riksdagen för några år sedan gifvits en annan konsistorienotarie.

Jag anhåller att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande punkt endast yrkats, af herr *Billig*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af herr *Billings* berörda förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

14—19 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

20 punkten.

Ifrågasatt rätt för öfvertaligt befäl och underbefäl vid vissa truppförband att öfverflyttas åttion. allm. indragningsstaten.

Herr *Falk*: Då jag erfor den behandling, som de flesta frågor under nionde hufvudtiteln hos statsutskottet rönt, kunde jag naturligtvis icke hysa några illusioner rörande det öde, som väntade min motion. Måhända skulle det kunna tyckas, att eu framställning, som afser att afhjelpa ett genom Riksdagens beslut åstadkommet betryck hos hela korporationer af tjänstemän, som oförvitligt skött sin tjänst, borde hos statsutskottet ådraga sig någon uppmärksamhet. Mitt hopp i det fallet har blifvit gäckadt. Utskottet har affärdat min motion på icke fullt fem rader. Och såsom skäl för sitt afstyrkande — för så vidt man kan tala om *skäl* här vid lag — anföres, att de missförhållanden, som jag uppgifvit i motionen, redan blifvit genom befor-

dran eller transport af öfvertaligt befäl från ifrågavarande trupp-^{frågasatt rätt} förband till stor del afhjelpa. Till stöd för utskottets påstående i det ^{för öfvertaligt} fallet har vidfogats en uppgift rörande öfvertalig personal af officers- ^{befäl och} och underofficers grad vid ifrågavarande truppförband. Jag vet ej, ^{underbefäl vid} hvarifrån denna uppgift meddelats. Utskottet har ej angifvit det. I ^{vissa trupp-} förbigående vill jag nämna, att den ej är riktig. Den är oriktig i två ^{förband att} fall. För det första har den *icke* upptagit en *öfvertalig kapten vid* ^{öfverflyttas å} *lifregementet*, och för det andra upptages såsom öfvertalig en *fält-* ^{allm. indrag-} *musikant* — en kategori löntagare, som ej på minsta sätt i min motion ^{ningsstaten.} beröres, af det enkla skäl, att fältmusikanter antagas genom kontrakt på viss, vanligen kort tid och det väl ej kan falla någon in att sätta i fråga, att, när den tiden är slut, de skulle för hela sin återstående lifstid komma på indragningsstat. Jag har således icke alls afsett fältmusikanter. Emellertid har inträffat, att då ifrågavarande uppgift å ena sidan ej har upptagit *en, som skulle upptagits*, men å den andra upptagit *en för mycket*, så har slutsiffran genom en slump blifvit riktig, nemligen 18. Motsvarande siffra i min motion utgör 19, och skillnaden härifrån, att under riksdagens lopp en major vid lifregementet fått transport till annat regemente. Efter honom har en kompanichef blifvit befördrad till major och således kompanichefernas antal, som förut varit 9, minskats till 8. Förhållandet är således, att från 19 har det öfvertaliga befälet minskats till 18, och *härigenom* finner utskottet, att missförhållandena blifvit »till stor del afhjelpa». Skillnaden är, såsom herrarne finna, *en*. Nu kunna åsigtorna vara temligen olika här i världen, men att *en* skulle anses vara en stor del af 19, hade jag likväl icke väntat få höra. Det är emellertid temligen likgiltigt antingen antalet är 18 eller 19 eller något annat, ty här gäller det icke 18 eller 19 enskilda personer. Det gäller hela den del af officers- eller underofficerscorpsen vid ifrågavarande truppförband, som står *nedanför* kompanichefs- och fanjunkaregraden. Såsom kammarern väl vet och jag i min motion tydligt utvecklat, blef genom urtima Riksdagens beslut sådan organisation för dessa truppförband fastställd, att en hel del befälsbeställningar skulle indragas. En sådan indragning kan ej ske på annat sätt, än att vid innehafvarens afgang dessa beställningar *icke återbesättas* och att dermed fortfares ända tills befälsantalet sjunkit ned till hvad normalstaten upptagit. Men deraf följer också, att under tiden kan ej någon succession ega rum. I öfverensstämmelse härmed har också ingen succession egt rum under förlidet och detta år, och huru länge detta förhållande kan komma att fortfares, är en sak, som icke med visshet kan beräknas. Nu tycker kanske någon, och i synnerhet de, som ej anse frågan vara värd mycken uppmärksamhet, att häri ligger ej så stor fara. Jag vill då nämna, att jag har i min hand en uppgift från ett af de nämnda truppförbanden, en uppgift, som står till tjenst för hvilken som helst af kammarrens ledamöter, som vill kasta en blick derpå. Af denna uppgift framgår, att om ej genom dödsfall eller andra oberäkneliga tillfälligheter en starkare afgang kommer att ega rum än under normala förhållanden sker, d. v. s. då hvar och en står kvar tills hans pensionstid är inne, kan af nuvarande subalternofficerare en ej uppnå kaptensgraden före 53 års ålder, två ej före 52 år, tre ej före 51 år och en ej

(Forts.)

Ifrågasatt rättföre 50 år o. s. v.; således sju *sedan* pensionsåldern inträdd; sex andra för öfvertaligt 1 à 2 år före pensionsåldern och fem öfrige 4 eller 5 år före nämnda befäl och ålder. Detta angående *officerarne*.

Går jag *sedan* till *underofficerarne*, så visar samma uppgift, att af nuvarande sergeanter en icke hinner blifva fanjunkare förr än vid 53 års ålder, en icke förr än vid 52 års ålder, två icke förr än vid 51 års ålder och fyra icke förr än vid 50 års ålder; således åtta först *sedan* de uppnått pensionsberättigad ålder. Åtta öfriga sergeanter kunna först vid i medeltal 47 à 48 års ålder, eller 2 år före pensionsåldern, uppnå fanjunkaregraden. Erinrar jag nu härjemte, hvad jag redan i motionen antydt, nemligen att vid ett annat truppförband, der det finnes sex kaptener, af hvilka två skola indragas, det inträffar, att den äldste subalternofficeren, som annars nästa år borde blifva föreslagen till kapten, nu sannolikt icke kan hinna denna grad förr än 1902, eller sju år senare — under förutsättning naturligtvis att inga oberäkneliga omständigheter inträffa — en tidsutdrägt, som drabbar i samma mån nästan alla dem, som stå efter honom i subalterngraderna, så tror jag icke, att jag begagnat för starka uttryck, då jag sagt, att det här för många gäller icke blott en i väsentlig mån förlorad framtid, utan i många fall äfven stora ekonomiska bekymmer för en hel tjenstemannacorps. Jag skulle naturligtvis mycket lätt kunna mångfaldiga dessa exempel, men då jag redan har framdragit rätt många sådana exempel i motionen, torde det vara öfverflödigt att här vidare tala om saken, helst jag förmodar, att jag skulle tala för många döfva öron. Hvad är det nu i sjelfva verket, som min motion afser? Ingen-ting annat, än att ett antal officerare och underofficerare, motsvarande de i hvarje grad befintlige *öfvertalige*, måtte få öfverflyttas på indragningsstat, hvarigenom med ens normala förhållanden skulle inträda och hvarje derefter inträffad vakans kunna i vanlig ordning återbesättas. Detta kan icke för staten innebära någon nämnvärd utgift. Ty om ett antal löntagare öfverflyttas från *regementets* stat till *indragningsstaten*, så inträffar ju endast det, att den aföning, som förut uppburits på regementets stat, sedermera uppbäres på indragningsstat, och skilnaden för staten är så godt som ingen. Likväl kan det inträffa i längden, att staten något förlorar därför, att de pensioner, som på sådant sätt skulle beredas en del löntagare, skulle blifva större, än om de tagit afsked i vanlig ordning. Men å andra sidan äro dessa löntagare nu berättigade att uppbära icke blott den fasta lönen, utan jemväl tjenstgöringspenningar och dagaföning, hvaremot de på indragningsstat icke skulle få uppbära mer än den fasta lönen. Således kulle staten här göra en besparing, som troligen fullt motsvarade förlusten, och i alla händelser blefve skilnaden ytterst obetydlig, fastän den nu icke kan utredas.

Jag torde kunna antaga, att åtminstone en stor del af kammarens ledamöter hysa medkänsla med de förhållanden, jag här har antydt, och om man söker göra klart för sig, hvad det verkligen innebär för en subalternofficer, som vid några och fyratio års ålder äntligen hunnit blifva äldst i graden, att mötas af ett Riksdagens beslut, som säger: det skall indragas så och så många kaptener, och det då inträffar, att han får vänta på kaptens befordran ända till sju år och på samma

gång hela subalternsgraden drabbas af samma öde; om man söker sätta sig in i känslorna hos en fattig sergeant, som under många och långa år med familj sträfvat sig fram med 5- à 600 kronors lön och ändtligen vid några och 40 års ålder är nära att blifva fanjunkare, då han mötes af ett Riksdagens beslut, att så och så många fanjunkareplatser skola indragas, och att han således icke kan påräkna att blifva befordrad under en nästan oberäkneligt lång tid; om man sätter sig in i detta och derjemte tänker på, hvad det vill säga för en sådan sergeant och på samma gång för alla dem, som stå nedanför honom i graden, att se sitt anspråklösa lefnadsmål vika undan och försvinna i ett aflägsset fjerran, så tror jag, att man måste medgifva, att det icke *borde* blifva mer än ett svar från Riksdagens sida på en sådan framställning som denna.

Riksdagens *rätt* att besluta en sådan omorganisation, som den finner nödig, kan icke någon bestrida, men lika litet kan förnekas Riksdagens *pligt* att hålla den enskilde skadeslös för en organisation, som bringar honom i olycka, utan att han på något sätt har förskyllt det.

Då jag affattade min motion, ville jag icke framställa några af de vilkor, som kunde komma i fråga från statens sida, för öfverflyttningen på indragningsstat, ty jag förestälde mig, att statsutskottet skulle åstadkomma den utredning, som i sådant fall kunde anses behöflig. Det har icke skett, utan såvidt af betänkandet framgår, har utskottet icke egnat någon uppmärksamhet åt denna del af frågan, och jag finner mig därför nödsakad att något ändra det yrkande, jag gjort i motionen, och yrkar nu, herr talman, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte besluta, att vid lifregementet till fot, Smålands grenadiercorps och Vermlands fältjägarcorps ett antal officerare och underofficerare, motsvarande de vid nämnda truppförband inom hvarje grad befintliga *öfvertalige*, må medgifvas rätt att, när de sig dertill anmäla, öfverflyttas på allmänna indragningsstaten med uppbärande af den fasta lönen såsom pension.

Herr Säve: Då man afhörde diskussionen i härordningsfrågan vid sista urtima riksdagen, kunde man, äfven om man icke var fackman, väl få den föreställningen, att flera af de anmärkningar, som gjordes mot enstaka punkter af härordningsförslaget, voro väl grundade. Det anmärktes t. ex. bland annat, att enligt det nya förslaget skulle officerarnes antal blifva allt för knappt; det anmärktes äfven, att i sådana regementen och corper hvilkas manskapsnumerär skulle ned sättas, skulle särskildt officerare och underofficerare komma i en synnerligen ogynsam ställning med hänsyn till blifvande avance ment. Detta har visats vara förhållandet särskildt med Vermlands fältjägarcorps, och när jag här tager mig friheten förorda den väckta motionen, gör jag det särskildt på grund deraf, att jag är en af representanterna för det län, inom hvilket Vermlands fältjägarcorps är förlagd. Den ärade motionären har på ett så öfvertygande sätt framhållit billigheten och rättvisan af att Riksdagen bifaller hans motion, att jag dertill ingenting har att tillägga. Under förra riksdagen framlades en motion, som innehöll det yrkandet, att den för officerare bestämda pensionsåldern skulle framflyttas från 53 till 55 år. Det

frågasatt rätt för öfvertaligt befäl och underbefäl vid vissa truppförband att öfverflyttas å allm. indragningsstaten.
(Forts.)

Ifrågasatt rätt framhölls häremot af herr statsrådet och chefen för kongl. landtför-
 för öfvertaligt svarsdepartementet, att det icke vore riktigt att framflytta pensions-
 befäl och åldern, särskildt därför, att officerscorpser genom en sådan åtgärd
 underbefäl vid skulle blifva mindre tjänstbar, än hvad nu är förhållandet. Han fram-
 vissa trupp förband att höll särskildt, att medelåldern för de nuvarande kompanicheferna är
 öfverflyttas å alldeles för hög och att kaptenerna näppeligen äro tjänstbara efter
 allm. indrag- fylda 50 år, och en af kammarens högre officerare, som icke nu längre
 ningsstaten. tillhör kammaren, framhöll, att detsamma är förhållandet med under-
 officerarne. Ser man nu, huru förhållandet är vid de regementen och
 corpser, som äro föremål för herr Falks motion, så visar sig alldeles
 uppenbart, att kompanichefernas medelålder är derstädes högre än inom
 andra truppförband. Samma är förhållandet med underofficerarne.
 Herr krigsministern erinrade om ett yttrande af Napoleon I, att den
 här företrädesvis vinner seger, som är stark i manöverfärdighet. Herr
 krigsministern framhöll, att om vår armé skall vara fullt duglig, måste
 manöverskickligheten vara stor, men då fordras i främsta rummet, att
 kompanicheferna äro fullt tjänstbara. Detta är så tydligt, att det icke
 behöfver vidare framhållas, och gifvet är, att skall man med vår nya
 härordning vinna det åsyftade resultatet, då måste kompanicheferna icke
 hafva allt för hög ålder. Genom att bifalla herr Falks motion skulle
 man kunna göra de corpser, som beröras i hans motion, mera tjänst-
 bara, än de nu i följd af ogynsamma förhållanden kunna vara.
 Jag är visserligen öfvertygad om, att hvarje officer inom dessa corp-
 ser skall göra allt, hvad på honom ankommer i farans stund, och
 att han hädanefter som förut skall pligttroget fylla sin uppgift, men
 det är icke värdigt Riksdagen att ställa allt för stora fordringar på
 honom. Fordringarna komma icke att minskas, utan blifva tvärtom
 större i samma mån som öfningarna blifva mer ansträngande genom
 värnpligtstidens utsträckande öfver ett större antal dagar, men utsigten
 för officerare och underofficerare att inom någorlunda rimlig tid vinna
 befordran blifver allt mindre och mindre.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid, utan inskränker mig
 till att instämma i herr Falks senaste yrkande.

Herr Abelin: Då jag finner motionären hafva de bästa skäl för
 sin framställning, tillåter jag mig yrka bifall till densamma.

Herr Casparsson: Om jag underlåtit att reservera mig mot stats-
 utskottets utlåtande, kommer detta sig icke deraf, att jag på något vis
 skulle underkänna det behjertansvärda i den framlagda motionen, utan
 helt enkelt deraf, att för att ett dylikt förslag skall kunna få framgång,
 måste det komma från Kongl. Maj:t. Jag beklagar, att icke ett dylikt
 förslag framlades vid 1892 års urtima riksdag af Kongl. Maj:t, då jag
 är fullt öfvertygad, att det hade af Riksdagen blifvit godkänt.
 Ty det kan icke förnekas, att ifrågavarande regementen och corpser
 hafva blifvit, för att begagna ett lent uttryck, hårdt behandlade, och
 den nu avvägabragta organisationen kommer för framtiden att stå så-
 som ett varnande exempel, huru organisationer icke böra genomföras.

Då motionären nu har framlagt ett bestämdt formuleradt förslag,

så, med den uppfattning jag i frågan hyser, kan jag icke annat än *ifrågasatt rätt för öfvertaligt befäl och underbefäl vid vissa trupp-förband att öfverflyttas å allm. indragningsstaten.* bedja att få instämma i samma förslag.

Friherre von Otter: Den tablå, som den förste ärade talaren förmenade vara oriktig, och om hvilken han sade, att han icke visste hvarifrån den kommit, den har, jag ber att derom få upplysa, kommit från landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition, och om i tabellen finnas några felaktigheter, hafva de således uppgifvits derifrån.

Hvad sjelfva saken beträffar, är jag egentligen förekommen af herr Casparsson. Jag hyser nemligen den öfvertygelsen, att om, såsom här onekligen är fallet, ett missförhållande eger rum, då personer kvarstå vid corpserna, ehuru de äro öfvertaliga, och det äfven för tjensten vore fördelaktigt, om de förflyttades, så är det i allt fall enligt mitt förmenande gifvet, att en sådan åtgärd som deras förflyttande bör ske på Kongl. Maj:ts initiativ. När en del officerare förut öfverflyttats på indragningsstat, har det skett på Kongl. Maj:ts framställning och icke på grund af enskild motion. Jag kan icke finna annat, än att detta förfarande är fullkomligt väl grundadt och antager, att Kongl. Maj:t, när tiden kommer, skall i det nu ifrågavarande afseendet göra den framställning till Riksdagen, som han finner förhållandena påkalla, och med anledning häraf anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Grefve Spens: Jag skall anhålla att få yrka bifall till herr Falks motion.

Herr Björnstjerna: Det är obestriddligt, att dessa officerare hafva blifvit mycket hårdt behandlade genom den nya organisationen, och jag skulle således gerna förena mig med motionären i hans yrkande, såvida jag ansåge, att för detta funnes den allra ringaste utsigt till framgång vid gemensam votering.

Att ett förslag i denna riktning måste, såsom redan är nämndt, komma från regeringen, såvida det skall hafva någon utsigt till bifall, det är gifvet.

Jag får således yrka bifall till utskottets förslag, ty ett bifall till herr Falks motion skulle icke leda till annat än en gemensam votering, som vi skulle förlora.

Friherre Klinckowström: Jag gillar i alla hänseenden icke endast denna motion, afgifven af herr Falk, utan äfven en föregående, som rörde, om jag minnes rätt, ökad aflönning för vissa korporaler och vice korporaler. Men likasom den siste ärade talaren är jag af den åsigt, att en så beskaffad framställning rörande vare sig aflönings- eller pensionsförhållanden inom armén omöjligen kan vinna bifall inom Riksdagen, utan att denna framställning kommer från regeringen. Det är en etablerad grundsats inom Riksdagen, och jag tror, att den är fullkomligt riktig. Om herr Falks båda förslag komma såsom propositioner från Kongl. Maj:t, så är min öfvertygelse, att de till sin väsentliga del skola gillas och godkännas af Riksdagen, men jag kan försäkra, att om äfven denna kammare skulle gilla och godkänna herr

Ifrågasatt rätt Falks nu föreliggande motioner, så komma desamma vid gemensam för öfvertaligt votering att afslås af formella skäl, och detta med rätta.
befäl och
underbefäl vid

vissa trupp-
förband att
öfverflyttas å
allm. indrag-
ningsstaten.

(Forts.)

Herr Reuterswärd: Den förste värde talaren befarade, att, när han yttrade sig inför kammaren, han skulle tala för döfva öron. Jag tror ej, att så är förhållandet. Jag är öfvertygad om, att de flesta af oss med uppmärksamhet åhört hans auförande och i synnerlig grad behjertat densamma. Det är icke, såsom en föregående talare har sagt, en obetydlighet, om en person, som är i statens tjenst och har kunnat göra upp en beräkning öfver tiden för sitt avancement, genom en statens åtgärd blir tillbakasatt, kanske för alltid, men åtminstone för flere år. Det är icke med statens värdighet öfverensstämmande, att, när för ett stort statsändamål en organisation göres, enskilda personer derpå skola lida orätt. Här har sagts, att det ej är att tänka på, att frågan kan vinna Riksdagens bifall vid gemensam votering. Jag vill ej spå i denna fråga, men om denna kammare, såsom jag hoppas, nästan enhälligt, med undantag af statsutskottsledamöterna, hvilka kanske måste hålla på sin sak, voterar för motionen, anser jag icke omöjligt, att den rättvisa, densamma innefattar, kan vinnas vid denna riksdag. Och det är ej allenast Konungen, som skall skipa rätt i landet, utan Riksdagen har äfven befogenhet att, då fråga är om att göra rättvisa, taga initiativet. På dessa skäl tager jag mig friheten yrka bifall till herr Falks motion.

Herr Falk: Blott ett par ord med anledning af friherre von Otters upplysning, att den tablå, som åberopas i utskottets utlåtande, härrör från landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition. Kanske I, mine herrar, vid jemförelse mellan kommandoexpeditionen och mig tron, att det är jag, som har orätt. Men så är icke förhållandet. Af de i närvarande stund vid lifregementet till fot anstälde kaptener, som icke hafva kompani, äro två regementskvartermästare, och den ene af dem är i tablåen upptagen såsom öfvertalig. Men för öfrigt finnas icke mindre än fem kaptener, som icke äro kompanichefer. Och då enligt staten blott fyra skola finnas, men den af utskottet åberopade tablå detta oakadt icke upptager någon öfvertalig kapten, så är uppenbart, att nämnda tablå är i det anmärkta afseendet felaktig.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Falk*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och besluta, att vid lifregementet till fot, Smålands grenadiercorps och Vermlands fältjägarcorps ett antal officerare och underofficerare, motsvarande de vid nämnda truppförband inom hvarje grad befintlige öfvertalige, må medgifvas rätt att, när de sig dertill annäla, öfverflyttas på allmänna indragningsstaten med uppbärande af den fasta lönen såsom pension.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Falks yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *vice talmannen* med flere begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 20 punkten af sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och besluter, att vid lifregementet till fot, Smålands grenadiercorps och Vermlands fältjägarcorps ett antal officerare och underofficerare, motsvarande de vid nämnda truppförband inom hvarje grad befintliga *öfvertalige*, må medgifvas rätt att, när de sig dertill anmäla, öfverflyttas på allmänna indragningsstaten med uppbärande af den fasta lönen såsom pension.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 52.

21 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets *Pensioner m.m.* den 21 och 24 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 10 a, i anledning af gjorda framställningar angående pensioner och gratifikation *till personer, anställda vid statens jern- vägsbyggnader.* till tjänstemän, underbefäl och arbetare vid statens jernvägsbyggnader.

1 punkten.

Friherre von Otter: Såsom kammaren behagade erinra sig, har en liknande fråga förut varit föremål för Riksdagens pröfning, nemligen år 1882, då en del jernvägspersonal, använd vid jernvägsarbetena i Norrland, icke längre der erfordrades. Bland den då pensionerade personalen fans en afdelningsingeniör. At denne föreslogs af Kongl. Maj:t en årlig pension af 4,000 kronor, hvilken pension beviljades af Riksdagen. Nu har Kongl. Maj:t gjort förevarande framställning på ungefär samma grunder som framställningen år 1882, och i följd deraf borde ju också Riksdagen bifalla de af Kongl. Maj:t föreslagna pensionsbeloppen. Emellertid har utskottets majoritet, såsom kammaren behagade finna, tillstyrkt endast 50 procent af de utaf Kongl. Maj:t föreslagna beloppen. Reservanterna, hvilka utgöras af Första Kammarens samtliga utskottsledamöter, hafva naturligtvis icke kunnat vara med härom, men hafva dock ansett sig böra något sänka beloppen. De hafva föreslagit beloppens nedsättande till 80 procent af hvad Kongl. Maj:t

Pensioner m. m. till personer, anställda vid statens jernvägsbyggnader. föreslagit, och detta endast af det skäl, att de trodde, att derigenom en sammanjemkning af de olika meningarna möjligen skulle kunna vinnas och utskottet komma att gå en medelväg. Men häri misstogo de sig; och vid sådant förhållande kan sättas i fråga, huruvida icke

(Forts.)

det rigtiga vore att tillstyrka kammaren att bifalla Kongl. Maj:ts proposition oförändrad. Då jag likväl anser mig böra tillstyrka bifall till reservationen, sker det i den öfvertygelse, att möjlighet förefinnes att nämnda 80 procent vid en gemensam votering kunna komma att bifallas, men att någon utsigt till att de af Kongl. Maj:ts föreslagna beloppen skulle bifallas, alldeles saknas. Med anledning häraf anhåller jag, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, måtte bifalla reservanternas förslag, deri hemställes,

»att Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning må på det sätt bifallas, att en hvar af nedannämnda vid statens jernvägsbyggnader anstälde tjenstemän må från och med månaden näst efter den, hvarunder han entledigas från anställning vid statens jernvägar, åtnjuta från allmänna indragningsstaten under sin återstående lifstid årlig pension till följande belopp, nemligen:

a) öfveringenjören, f. d. öfversten vid flottans mekaniska corps <i>Axel Theodor Roos</i>	4,800 kronor;
b) öfveringenjörssassistenten, kaptenen vid väg- och vattenbyggnadscorpsen <i>Fredrik Hjalmar Bergman</i>	2,400 »
c) afdelningsingenjören, kaptenen vid väg- och vattenbyggnadscorpsen <i>Anders Fredrik Thim Frænkel</i>	2,400 »
d) afdelningsingenjören <i>Carl Gustaf Forselius</i>	2,400 »
e) afdelningsingenjören <i>Axel Henry Grundström</i>	1,920 »
f) öfveringenjörssassistenten, kaptenen vid väg- och vattenbyggnadscorpsen <i>Gustaf Adolf Ingelman</i>	2,240 »
g) afdelningsingenjören, kaptenen vid väg- och vattenbyggnadscorpsen <i>Oscar Theobald Vilhelm Stanzén</i>	1,920 »
h) afdelningsingenjören <i>Lorentz Gustaf Filip Rundstedt</i>	1,600 »
i) afdelningsingenjören <i>Gustaf Ahlgren</i>	1,440 »
k) materialförvaltaren <i>Lars Axel Viktor Berg</i>	1,280 »
l) bokhållaren <i>Johan Andersson</i>	800 »
m) bokhållaren <i>Axel Justinus Olsson</i>	800 »
n) arkitekten hos jernvägsstyrelsen, majoren <i>Adolf Wilhelm Edelsvärd</i>	2,000 »

Alla pensionerna äro således föreslagna till 80 procent af hvad Kongl. Maj:t begärt, med undantag af pensionen åt majoren Edelsvärd. Denne har nått en mycket hög ålder, och den af jernvägsstyrelsen åt honom föreslagna pensionen har redan af Kongl. Maj:t högst betydligt nedsatts; och i följd häraf hafva reservanterna ansett hans pension böra utgå med det af Kongl. Maj:t föreslagna belopp oförminskadt.

Herr Fränckel: Den pensionsstat, som nu föreligger från jern-*Pensioner m.m.*
 vägsbyggnaderna för statens räkning, har Riksdagen redan länge väntat.
 Och Riksdagen har vid flere föregående tillfällen påpekat önskvärd-*till personer.*
 heten deraf, att arbetena vid jernvägarne måtte så ställas, att pen-*anställda vid*
 sionsstaten icke måtte blifva alltför stor. Jag hemställer då till kam-*statens jern-*
 maren, huruvida det icke bör anses, att vederbörande styrelse har kom-*vägsbyggnader.*
 mit denna önskan så nära, som gerna varit möjligt. Om man betänker,
 hvilken utsträckning ifrågavarande arbeten under så många år haft,
 om man betänker, att statens jernvägsarbeten i stor skala pågått
 sedan 1855, att i desamma nedlagts 280 millioner kronor, att arbetena
 utförts så att säga *direkt* för statens räkning, utan entreprenad, torde
 man klart finna, hvilket stort ansvar hvilat i ledarnes händer. När
 dertill kommer att under arbetets gång det varit nödvändigt för jern-
 vägsstyrelsen att såsom stab vid sjelfva nybyggnaderna behålla just de
 skickligaste personerna, för att alla arbeten ända tills nu måtte blifva
 lika utmärkt utförda, som de förut under ärens lopp blifvit, kan man
 finna, att det icke varit önskligt att de personer, hvarom nu är fråga,
 skulle söka andra mera inkomstbringande anställningar vid de färdiga
 statsbanorna, hvartill de eljest länge sedan skulle varit berättigade.
 Härmed ville jag visa, att just dessa personers stora skicklighet, det
 stora ansvar, som de måst ikläda sig, hafva betingat deras kvarstan-
 nande till innevarande tidpunkt. Då de nu med förminskade krafter
 måste lemna sina arbeten och göra en framställning hos Riks-dagen
 om pension, måste de hoppas att Riksdagen i detta fall ville erkänna
 de stora förtjenster, de inlagt. Under sådana förhållanden synes mig,
 att det minsta, som man med rätta kan begära, är hvad som stats-
 utskottets reservanter hafva föreslagit. Och jag tror, att hvarje ned-
 sättning af dessa belopp skall för framtiden försvåra möjligheten för
 staten att för sina viktiga arbeten vinna så framstående förmågor, som
 här varit fallet. Det är på dessa grunder som jag på det ifrigaste
 måste anhålla om bifall till reservationen.

Herr Berg, Lars: Då jag kanske närmare än de fleste af kam-
 marens ledamöter varit i tillfälle att taga reda på de omständigheter,
 hvarunder de tjenstemän, hvarom förevarande utlåtande handlar, full-
 gjort sina äligganden till staten liksom om deras utsigter till utkomst
 inom yrket för framtiden, har jag ansett mig böra till dagens proto-
 koll uttala min åsigt derom, att desse tjenstemän äro väl förtjente af
 understöd med de belopp, Kongl. Maj:t föreslagit, för det förtjenstfulla
 och samvetsgranna sätt, hvarpå de arbetat under svåra och synnerligen
 mödosamma förhållanden. Detta jernvägsarbete har nemligen, isynner-
 het i Norrland, varit ansträngande för både kropp och själ, det har
 varit förenadt med ständiga flyttningar, med dåliga och dock dyra bo-
 städer, med svårighet att medföra familj, svårighet att få undervisning
 åt barnen, ständiga umbäranden med ett ord. Deremot har den lön,
 som tjenstemännen och arbetarne åtnjutit, i allmänhet varit lägre än
 den, som utbetalats för liknande arbeten vid enskilda företag. Denna
 aflöning har under nyss påpekade förhållanden varit så knapp, att den
 icke tillät dem, åtminstone familjefäder, att samla några besparingar
 för ålderdomen, hvilket deremot varit förhållandet med deras kamrater,

Pensioner m. m. till personer, anställda vid statens jernvägsbyggnader. hvilka egnat sitt arbete åt enskilda företag och näringar. Att de ännu dock stannat i statens tjänst kommer sig uteslutande deraf, att de hyst en stark förtröstan och ett lifligt hopp om att staten dock slutligen, i likhet med andra enskilda arbetsgifvare, skulle förse dem, liksom alla andra sina tjänstemän, med en pension. Jag eger kännedom härom (Forts.)

så mycket mera, som jag för länge sedan, för 10 à 15 år sedan varit i tillfälle att varna en del af dessa mina kamrater för att icke allt för mycket lita på, att staten med säkerhet skulle förse dem med pension. Jag anser nemligen för min del staten såsom en oberäknelig och, om förevarande förslag skulle antagas, såsom en hänsynslös arbetsgifvare.

Nu är fråga om, huruvida Riksdagen skall grusa dessa tjänstemäns och arbetares förhoppningar. Skall staten undandraga sig att fullgöra sin skyldighet mot dessa tjenare, under förebärande att de icke ega någon rätt till pension och att någon sådan icke ingår i af-talet, såsom utskottet anfört? Det vore enligt min åsigt synnerligen ovärdigt, då enskilda under liknande förhållanden i allmänhet icke undandraga sig att sörja för sina trogna och goda tjenares ålderdom, derpå vi lyckligtvis se prof alla dagar. Jag kan ej underlåta att nämna, att exempelvis för några dagar sedan Stockholms stad tillförsäkrade sin arbetschef, hvilken icke hade tjenstgjort så länge som någon enda af de här till pension föreslagna, en årlig pension af 6,000 kronor. — För staten synes det mig vara en så mycket mer bjudande pligt att behandla desse löst anställda tjänstemän såsom sina fasta och med pensionsrätt försedda, som staten nu efter 40 år afslutat ett storartadt jernvägsarbete och staten, som dertill utgifvit, såsom den siste talaren nämnde, 280 millioner kronor, dervid vet, att den fått ett godt arbete, och att icke ett enda öre af dessa millioner stannat i de händer, som förvaltad dem. Detta förhållande är icke vanligt i alla länder. Men det är vår heder och vår stolthet, att så är sed och vana i vårt land. Om nu staten och folket visa sig icke sätta värde på slik ärlighet och pligtstrohet, kan det hända, att dessa egenskaper antaga andra former, eller att de dö af brist på erkännande och understöd.

Jag skall således, såsom höres, gerna vilja rösta för Kongl. Maj:ts förslag, hvilket jag nu sökt att till dessa tjänstemäns och arbetares ära och erkännande motivera, men då jag vet, att reservanterna af välvilja, för att tillförsäkra dem det största möjliga understöd, prutat ned Kongl. Maj:ts förslag till 80 procent, vågar jag icke taga på mitt ansvar att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, utan tillåter jag mig endast lägga kammaren på hjertat att fatta det beslut, som bäst tillgodoser desse i statens tjänst grånade tjenare, desse som deri hafva aldrats och utslitits och som derigenom uteslutits från den enskilda marknaden, men som genom sin pligtstrohet och heder äro väl förtjenta både att understödjas och äras af fäderneslandet.

Herr Sandberg: Jag har begärt ordet icke för att framställa något yrkande, utan endast för att erinra om, att nu skördas eu af de föga angenäma frukterna af den enligt min öfvertygelse onödiga och öfverdrifna skyndsamhet, hvarmed jernvägsbyggandet i Norrland under senare år blifvit bedrifven. Hade farten i detta byggande så småningom blifvit minskad, hade antagligen också många dervid anställda

personer efterhand blifvit entledigade och funnit arbete och förtjenst Pensioner m. m. till personer, anställda vid statens jernvägsbyggnader. på annat håll, i följd hvaraf också den stora skara, för hvilken nu be-
gäras och tillstyrkas pensioner och gratifikation, hade blifvit mindre
än den nu är.

Herr Berg, Lars: Med anledning af den siste talarens anförande ber jag att få lägga honom och kammaren på hjertat, att de föreslagna pensionerna icke behöfvas på grund af något forceradt jernvägsbyggande utan till följd af ett alltför tvärt afbrott deraf. Vill den siste talaren icke, att byggandet skall afstanna och att pensionerna nu beviljas, borde han hafva föreslagit nya anslag till dess fortsättande. Många och stora jernvägar finnas ännu att bygga i Norrland för statens räkning.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talman-
nen, att i afseende på förevarande punkt endast yrkats af friherre *von Otter*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från det förslag, som innefattades i den af herr Casparsson m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation, skulle godkänna detta förslag.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

2 punkten.

Friherre *von Otter*: Jag tager mig friheten hemställa om bifall äfven i denna punkt till reservanternas förslag. Detta skiljer sig från utskottets endast deri att beloppen föreslagits för dem, som upptagas under a), till 480 i stället för 300 kronor, för dem, som upptagas under b), till 320 i stället för 200 kronor, för dem, som upptagas under c), till 200 i stället för 125 kronor och för dem, som upptagas under d), till 160 i stället för 100 kronor.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talman-
nen, att beträffande den nu föredragna punkten endast blifvit yrkadt, af friherre *von Otter*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från det förslag, som innefattades i den af herr Casparsson m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation, skulle godkänna detta förslag.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet hemställt samt vidare på bifall till friherre *von Otters* berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

3 punkten.

Friherre *von Otter*: Jag skall äfven i denna punkt anhålla om bifall till reservanternas förslag. Med afseende å afdelningsingeniören Rosell vill jag fästa uppmärksamheten på, att han af jernvägsstyrelsen

Pensioner m. m. till personer, anställda vid statens jernvägsbyggnader. föreslagits till pension af 2,100 kronor, men att på statskontorets hemställan Kongl. Maj:ts föreslagit honom till erhållande af endast gratifikation. Då nu emellertid reservanterna icke ansett sig kunna tillstyrka så lågt gratifikationsbelopp, som borde föranledts af nedprutningen på annat håll, utan i stället ansett sig böra föreslå det högsta belopp, som stått i utskottets befogenhet, beror det derpå, att Rosell uppnått 46 lefnads- och 23 tjensteår, under det att bland dem, som nu beviljats pension, finnes en, som med 52 lefnadsår har endast 22 tjensteår, och en, som med 50 lefnadsår har endast 21 tjensteår, hvadan alltså Rosell står före nämnda två personer i tjenstgöringstid med ett och två år. Jag hemställer om bifall till reservationen, som lyder så:

(Forts.)

»att Kongl. Maj:ts derom gjorda framställningar må på det sätt bifallas, att af de till statens jernvägsbyggnader anslagna medel må till här nedan angifna, vid dessa jernvägsbyggnader anställda personer, då de från berörda anställning entledigas, utbetalas gratifikationer till följande belopp, nemligen:

a) till afdelningsingenjören *Hans Jonas Vilhelm Rosell* 4,200 kronor;

b) till kassören *Harald Arvid Robert Ljunggren* 600 kronor; samt

c) till de af jernvägsstyrelsen till erhållande af gratifikationer föreslagna 2 underbefäl och 47 arbetare sammanlagdt 12,350 kronor, att utgå med 300 kronor till hvardera underbefälet och 250 kronor till en hvar af arbetarne».

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande punkt endast yrkats, af friherre *von Otter*, att Kammarern, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från det förslag, som innefattades i den af herr Casparsson m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation, skulle godkänna detta förslag.

Härpå gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till nyssberörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Förslag till förordning ang. mantals-skrifning. Föredrogs å nyo sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 17 och 18 innevarande april bordlagda memorial n:o 5, i anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 1 rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning.

På framställning af herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, beslöts, att förevarande memorial skulle sålunda företagas till afgörande, att först föredroges paragrafvis det af utskottet framställda förslag till förordning och der- efter utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Utskottets förslag till förordning angående mantalsskrifning.

*Förslag till
förordning
ang. mantals-
skrifning.
(Forts.)*

§§ 1 och 2.

Godkändes.

§ 3.

Mom. 1—5.

Godkändes.

Mom. 6.

Herr Philipson: Då jag i likhet med några andra ledamöter i det sammansatta utskottet från denna kammare reserverat mig mot det af utskottet föreslagna tillägg till Kongl. Maj:ts förslag i detta mom., hvilket tillägg jag anser öfverflödigt och ingalunda lämdande till någon upplysning eller större klarhet i fråga om paragrafens mening, så får jag yrka afslag å utskottets hemställan i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag och bifall till detta.

Herr Hasselrot: Till hvad den föregående talaren anförde skall jag be att få lägga några ord. Det af utskottet ifrågasatta tillägget är såsom utskottet i sitt betänkande sjelf uttalar, öfverflödigt. Det är också enligt min åsigt alldeles gifvet, att ett sådant uppdrag som det, utskottet egentligen afser, eller det treåriga fullmäktigskapet i riksbanken eller riksgäldskontoret, icke är annat än ett tillfälligt uppdrag. Men den af utskottet föreslagna bestämmelsen är icke blott obehöflig utan kan rent af verka skadligt och förrycka paragrafens tydning. Det finnes nemligen en hel mängd fullkomligt likartade uppdrag, som till följd af en sådan särskild bestämmelse angående uppdrag från Riksdagen antagligen skulle komma att icke hänföras till uppdrag af tillfällig beskaffenhet. Jag ber först och främst att få fästa uppmärksamheten på sjelfva riksdagsmannaupdraget, hvilket för ledamöterna i riksdagen föranleder vistelse i Stockholm antingen i tre eller nio år, visserligen icke hela året, men om t. ex. urtima riksdag inträffar, kanske öfver halfva året. Vidare medföra ett stort antal af Kongl. Maj:ts gifna uppdrag nödvändigheten att under en längre tid vistas på annan ort än der man har sitt hem. Komitéuppdrag t. ex. kunna räcka flere år och lika länge som de äsyftade af Riksdagen lemnade uppdragen. Särskildt tänker jag på de fall, då ledamot i hofrätt får förordnande att förestå revisionssekreterarerotel, hvilka förordnanden, utan att vara gifna på bestämd tid, kunna vara åtskilliga år. Ett annat fall är, då en person skall öfvervaka eller biträda vid jernvägsbyggnader. Han kan komma att egna sig åt detta uppdrag under en mängd år. Hela denna mångfald af uppdrag på relativt lång tid kunna, om det föreslagna tillägget antages, svarligen anses innefattade under den allmänna bestämmelsen om uppdrag af tillfällig beskaffenhet.

Förslag till
förordning
ang. mantalsskrifning.
(Forts.)

Då utskottet sjelf erkänner att tillägget är obehöfligt och jag anser det kunna verka till och med skadligt och åstadkomma misstyrdningar, tillåter jag mig yrka, att det af utskottet föreslagna tillägget till förevarande moment måtte utgå.

Häri instämde herr *Reuterswärd*.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag har kommit till samma slut som de båda näst föregående talarne, nemligen att jag yrkar afslag å utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag i det nu föredragna momentet, men jag delar icke den siste talarens mening, att ett uppdrag, lemnadt på till exempel tre år, hvilket medför daglig tjenstgöring på ett bestämdt ställe, är, vare sig uppdraget är lemnadt af Kongl. Maj:t eller Riksdagen, att anse såsom ett tillfälligt uppdrag. I fall detta icke är ett bestämdt uppdrag, vet jag icke hvad dermed afses. Det synes mig ock strida mot hela andan i den nya författningen att vilja tolka densamma så, att om någon får ett uppdrag, varande under tre år och fordrande daglig närvaro inom ett visst mantalsskrifningsdistrikt, han skall anses innehafva ett tillfälligt uppdrag, och således icke vara skyldig att mantalsskrifva sig der, hvarest han vistas under en så lång tid. Emellertid ber jag att få framställa samma yrkande som de två näst föregående talarne.

Herr Ölander: Jag åter skall be att få yrka bifall till utskottets förslag i detta afseende. Den andre talaren i ordningen sade, att det föreslagna stadgandet skulle vara öfverflödigt. Att det icke så är, har redan bevisats af den siste talarens yttrande, deri han kom till ett helt annat resultat än den andre talaren beträffande frågan, huruvida den, som erhållit ett uppdrag af Riksdagen, skall mantalsskrifva sig der uppdraget utföres eller der han förut varit mantalsskrifven. Det förhåller sig icke så, som den andre talaren sade, att ett sådant uppdrag alltid är ett tillfälligt uppdrag. Då skulle man ju också kunna kalla många andra uppdrag tillfälliga, t. ex. sådana förtroendeuppdrag, som då en landtdomare förordnas att vara revisionssekreterare. Han bosätter sig på grund deraf i Stockholm, och jag kan icke tro, att han enligt den lags stadganden skulle kunna få vara fortfarande mantalsskrifven, der han har sin domsaga. Han måste nog låta skrifva sig, der han utöfvar sitt revisionsembete. De af Riksdagen lemnade uppdragen kunna ock, såsom herr Liss Olof Larsson anmärkte, vara ganska långvariga. Bankofullmäktige skola ju numera väljas för tre år. Den andre talaren har sjelf, icke här, men i utskottet kommit till den tolkning, att om den person, som finge ett sådant uppdrag för tre år, verkligen bosatte sig med sin familj i Stockholm, den ifrågavarande bestämmelsen, sådan den lyder i Kongl. Maj:ts förslag, icke berättigar honom att vara fortfarande mantalsskrifven i sin hemort, utan att han bör låta mantalsskrifva sig i Stockholm. Att Kongl. Maj:ts förslag sålunda är ganska tvekydigt tycker jag både falla af sig sjelf och framgå af den förda diskussionen. För öfrigt har ingen af de talare, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, med undantag af herr Liss Olof Larsson, ansett annat än att den, som får ett uppdrag af ofta-

nämnda beskaffenhet, bör vara fortfarande skrifven der han förut varit det, och då synes mig detta också böra tydligen utmärkas.

Då sålunda Kongl. Maj:ts förslag kan misstydas, inser jag icke, hvarför ej det af utskottet föreslagna stadgandet bör få inflyta i författningen, och får jag dertör yrka bifall till utskottets förslag.

*Förslag till
förordning
ang. mantals-
skrifning.
(Forts.)*

Herr Hasselrot: Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå, att momentet lyder så, att den, som någonstädes innehar ett dylikt tillfälligt uppdrag, som det hvarom fråga är, »må ej af *sådan* anledning der mantalsskrifvas». Dess lydelse utgör således icke det minsta hinder för den, som verkligen bosätter sig i Stockholm och vill der mantalsskrifvas, att också blifva mantalsskrifven der. Meningen med det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget är blott, att ett uppdrag af ifrågavarande art icke i och för sig skall utgöra anledning till mantalsskrifning å annan ort än den, der en person verkligen har sitt bo och hemvist.

Herr Ölander framhöll såsom exempel det fall, att en domare förordnas att förestå revisionssekreterarerotel, och ansåg att en sådan borde här mantalsskrifvas, men jag har en motsatt åsigt, i fall han icke flyttar hit med sin familj och ordnar sig för att för framtiden vara bosatt här. Då jag under flere år skötte en sådan rotel utan att flytta hit med min familj, var jag mantalsskrifven icke här utan i Jönköping. Så tolkades den gamla förordningen och så bör också den nya tolkas, men jag fruktar att så ej blir förhållandet, om det föreslagna tillägget antages.

Jag vidhåller, att detta tillägg är obehöfligt och kan föranleda misstydingar beträffande andra deri icke afsedda förhållanden.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af det nu föredragna momentet samt vidare derpå att momentet skulle godkännas med den lydelse, som af Kongl. Maj:t föreslagits; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Mom. 7.

Godkändes.

§ 14.

Mom. 1—3.

Godkändes.

Herr Billing erhöi på begäran ordet och yttrade: Utskottet har hemställt om afslag å mom. 4 i Kongl. Maj:ts förslag. Jag an- håller, att detta moment måtte blifva föredraget.

Förslag till
förordning
ang. mantals-
skrifning.
(Forts.)

Sedan denna hemställan bifallits och mom. 4 i § 14 af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet blifvit uppläst, anförde vidare

Herr Billing: Då Andra Kammaren redan har godkänt utskottets förslag och jag således, isynnerhet vid denna tid af Riksdagen, icke kan hafva det ringaste hopp att få en ändring i detta förslag, så, ehuru jag önskar bifall till Kongl. Maj:ts hemställan i detta moment, skall jag inskränka mig till att till protokollet uttala min reservation mot utskottets förslag att utesluta detta mom. 4. Jag skall icke ingå i någon vidlyftig framställning af skälen till min uppfattning i denna fråga, utan vill endast angifva, att den är beroende på sammanhanget emellan mantalsskrifningsförordningen och kyrkoskrifningsförordningen och derpå, att genom antagande af utskottets förslag presten får en mycket svår ställning derigenom att han göres till angifvare af försummelser, hvilka enligt Kongl. Maj:ts förslag det icke skulle tillhöra honom utan vederbörande mantalsskrifningsförrättare att beifra.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, godkändes utskottets förslag om uteslutande af ett sådant stadgande, som intagits uti mom. 4 i § 14 af Kongl. Maj:ts förslag i ämnet.

Mom. 4 och 5 i utskottets förslag.

Godkändes.

§ 15 i utskottets förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag har begärt ordet för att framställa samma yrkande, som i går afton vid denna paragraf bifölls i Andra Kammaren. Det beslöts nemligen i går, att denna godtgörelse, hvarom nämnes i paragrafens andra afdelning, skulle nedsättas från 1 krona 50 öre, som utskottet föreslagit, till 50 öre för hvarje förrättning. Jag anser ock, att 50 öre kan vara tillräcklig och mer än tillräcklig ersättning för den, som inforrdar dessa här ifrågavarande uppgifter, hvilka ofta nog kunna vara utan all betydelse. Det förhåller sig så, att om någon tredskas att aflemna inforrdad uppgift, så tillämpas mot honom 1 stycket af § 15, hvaremot det i 2:dra stycket är fråga om sådana, hvilka godvilligt lemna sina uppgifter och hvilkas försummelse icke varit hinderlig för förrättningens gång. Man kan ju tänka sig att den fjerdingsman, som på landet skall inforrdra dessa uppgifter, kan, när det är fråga om stora byar, såsom hos oss, på en dag hinna med att inforrdra ett tjoftal, för att icke säga ett hundratal, sådana uppgifter, och då skulle väl en ersättning af 1 krona 50 öre för hvarje vara alldeles oskälig. Mig synes, såsom sagdt, att 50 öre kan vara tillräckligt, och jag far anhålla om proposition derpå, att det i 2:dra stycket af denna paragraf nämnda beloppet 1 krona 50 öre måtte nedsättas till 50 öre.

Herr Cavalli: Af den siste talarens anförande skulle man kunna få den uppfattningen, att det här vore fråga om en pålaga, som ålades

Förslag till
förordning
ang. mantals-
skrifning.
(Forts.)

allmänheten. Det är emellertid icke så, utan frågan gäller att bestämma ersättningen för ett besvär, som en person förorsakar derigenom att han icke fullgör sina skyldigheter. I den nu gällande förordningen finnes straffbestämmelse för en sådan underlåtenhet, men denna bestämmelse har nu uteslutits och i stället insatts föreskrift om en ersättning till den underordnade tjänsteman, som får i uppdrag att infordra den felande uppgiften. Man kan hafva olika uppfattning, huruvida 1 krona 50 öre eller 50 öre är en lämplig ersättning, men det förefaller mig som om 50 öre är en väl ringa godtgörelse för detta uppdrag. Om jag för öfrigt icke är allt för illa underrättad om diskussionen i Andra Kammaren, så uttalades derunder, att Andra Kammaren borde bestämma sig för 50 öre under antagande att Första Kammaren skulle besluta en ersättning af 1 krona 50 öre och således en sammanjemkning af besluten kunna ske till 1 krona.

På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde friherre *Klinckowström*.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag har icke förbisett, att här är fråga om en ersättning till underordnade tjänstemän, som skulle få i uppdrag att infordra dessa uppgifter, men jag sökte också påvisa, hvilken orimligt hög ersättning en sådan tjänsteman kan bereda sig enligt utskottets förslag. Hos oss har hittills icke kommit i fråga, att allmogen lemnat skriftliga uppgifter till mantalsskrifningen, utan ett ombud från hvarje by har gatt till förrättningen, och detta ombud, byns uppsyningsman eller någon annan, har lemnat de upplysningar, som, utöfver hvad pastorn kunnat meddela, varit erforderliga. Om nu ombudet från dessa byar, som kunna räkna 50, 60 ja till och med 100 gårdar, icke skulle kunna lemna nödiga uppgifter, skulle följden nu bli, att man skulle skicka ned en fjerdingsman för att anskaffa de felande uppgifterna, och han skulle utan ansträngning kunna på en dag hinna med att besöka ett hundratal gårdar. Jag föreställer mig, att han då är fullt tillräckligt ersatt, om han får 50 öre för hvarje gård.

Huruvida i Andra Kammarens beslut ligger en annan mening än den kammaren uttalat, känner jag icke, men jag har trott, att när den röstat för 50 öre, det också varit dess mening att vidhålla detta beslut.

Herr Cavalli: Jag framstälde mitt yrkande under helt annan förutsättning än den siste talarens, eller att det icke skulle vara så många personer, som underlåta att fullgöra sina skyldigheter beträffande aflemmandet af uppgifterna.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Larsson, Liss Olof*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att orden »en krona 50 öre» utbyttes mot 50 öre.

Förslag till
förordning
ang. mantalsskrifning.
(Forts.)

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af de särskilda i detta memorial behandlade paragraferna.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda memorial n:o 14, i anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 10 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande memorial skulle sålunda företagas till afgörande, att först föredrogs paragrafvis det af utskottet framställda förslag till förordning, derefter de vid samma förslag fogade formulär, vidare författningsförslagets ingress och rubrik samt sist utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Utskottets förslag till förordning angående mantalsskrifning.

§ 4.

Herr Larsson, Liss Olof: Äfven vid det nu föredragna momentet ber jag få yrka en förändring i eller ett tillägg till utskottets förslag. Andra Kammaren beslöt nemligen vid behandlingen deraf, att der tillägga orden »sjelfve eller genom andra». Momentet lyder nu: »På landsbygden må allmogen och mindre skrifkunniga muntligen meddela sina uppgifter». Orden »sjelfve eller genom andra» skulle enligt detta beslut tilläggas. Jag ber nu att få yrka, att Första Kammaren måtte biträda detta beslut, därför att det då skulle åtminstone blifva möjligt att undgå denna otaliga massa af skriftliga uppgifter, liksom man skulle kunna slippa att till mantalsskrifningen drifva fram åtskilliga 100-tal menniskor, hvilka mantalsskrifningsförrättaren icke har något behof att höra, utan man skulle kunna förfara såsom hittills i de stora och tätt befolkade byarne och skicka ombud till förrättningen för att lemna alla uppgifter, som kunna vara erforderliga utöfver hvad vederbörande tjänstemän kunna meddela.

För att bereda folket denna möjlighet och lindra dess besvär vid mantalsskrifningen yrkar jag, såsom sagdt, att till momentet måtte tilläggas orden »sjelfve eller genom andra» och anhåller om proposition härpå.

Herr Cavalli: I hufvudsak har jag icke något att erinra mot hvad den siste ärade talaren föreslagit, men tror att formuleringen af det stadgande, han föreslagit, icke är lämplig, hvarför jag anhåller, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag, då utskottet kan åstadkomma en sammanjemkning på lämpligt sätt.

Herr Ölander: Herr Liss Olof Larssons förslag är på sätt och vis en omöjlighet, ty det är naturligtvis för dem, som icke äro skrifkunnige, detta stadgande är afsedt. Meningen är, att dessa skola ega lemna sina uppgifter muntligen. Nu vill herr Larsson här hafva tillagdt »sjelfve eller genom andra». Genom andra kunna de ju icke lemna uppgifterna utan att skriftlig fullmagt visas. Men meningen är att bereda de *icke skrifkunnige* möjlighet att afgifva dessa uppgifter. Jag anser därför tillägget olämpligt och tillstyrker bifall till utskottets förslag.

Förslag till förordning ang. mantalsskrifning.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen att beträffande föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Larsson, Liss Olof*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att i mom. 5 efter ordet »skrifkunniga» tillades orden »ega att antingen sjelfva eller genom annan».

Härefter gjordes propositioner jemlikt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Cavalli: Jag skall tillåta mig hos kammaren hemställa, att de återstående paragraferna i förordningsförslaget måtte icke behöfva uppläsas, derest icke någon af kammarens ledamöter derom gör särskild framställning.

Denna hemställan bifölls.

§§ 5—10.

Godkändes.

§ 11.

Herr Cavalli: Då Kongl. Maj:ts proposition till mantalsskrifningsförordningen förra gången var före, återförvisades den, och utskottet hade därför vid den förnyade behandlingen af förslaget att fästa afseende vid de erinringar, som under diskussionen i kammarne gjorts. Utskottet hade trots sig finna, att den vid betänkandet fogade reservationen hade en mera allmän mening för sig, och utskottet hade med stöd deraf framställt sitt ändringsförslag vid denna paragraf. Nu har emellertid Andra Kammaren i går antagit Kongl. Maj:ts förslag i denna paragraf med de ändringar likväl, att den insatt orden »tolf dagar» i stället för »åtta dagar» och vidare att mantalsskrifningslängden skulle finnas tillgänglig senast den 20 april i stället för den 15 april. Dessa ändringar sammanfalla i sjelfva verket ungefärligen med hvad utskottet ursprungligen föreslagit. I andra stycket synes deremot Kongl. Maj:ts förslag vara att föredraga.

Jag skall därför tillåta mig hemställa om proposition derpå, att första stycket bifalles enligt Kongl. Maj:ts förslag med de förändringar, att orden »åtta dagar» utbytas mot »tolf dagar» och orden »den 15

Förslag till förordning ang. mantals-skrifning.
(Forts.)

»april» mot »den 20 april», men att deremot i andra stycket Kongl. Maj:ts förslag godkännes oförändradt.

Sedan öfverläggningen beträffande den nu föredragna paragrafen förklarats härmed slutad, antog kammaren Kongl. Maj:ts förslag till paragrafens lydelse med den ändring att orden »åtta dagar» utbyttes mot »tolf dagar» och orden »15 april» mot »20 april».

§§ 12, 13 och 16, de vid utskottets författningsförslag fogade formulär samt ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i memorialet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens förut fattade beslut.

Om tillägg till § 25 i förordningen ang. fattigvården.

Föredrogs å nyo sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 11 och 13 innevarande april bordlagda memorial n:o 4, med anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 2, i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Herr Annerstedt: Jag får vördsamt yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i betänkandet n:o 2 gjorda hemställan.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande till kl. 7 e. m.

Om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af cirkuläret den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.

Herr Treffenberg: Om jag nu uppträder för att deltaga i debatten rörande denna fråga, så sker det icke blott och förnämligast af intresse för sjelfva saken, utan äfven därför, att jag personligen auser mig uppmanad dertill icke blott af motionären utan äfven af de begge utskott, hvilka behandlat denna fråga och hvilka, såsom skäl för deras förmenande att 1820 års cirkulär bör upphävas, framhållit att detta cirkulär icke efterlefves. Särskildt har dervid Andra Kammarens utskott tillika anmärkt, att, så vidt till utskottets kändedom kommit, förbudet endast åtljyds i tvenne städer. Jag hoppas och förmodar, att

utskottet härmed afsedt *Hernösand* och *Falun*, ty jag har gjort mig en ära deraf att väl vårda den gåfva, som en af våra stora konungar skänkt sitt folk kort efter sin tronbestigning, och värdet af denna gåfva har samme konung uttalat i inledningen till sagda cirkulär, hvilken lyder:

Om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.
(Forts.)

»Då Wi äro öfvertygade, att den Allmänna Gudstjensten och dess wärdiga begående är ett af de wigtigaste medlen att wäcka och underhålla sådana dygder, på hwilka Samhällets bestånd hvilat, hafwe Wi funnit at alla hinder böra ur vägen rödjas, som kunna motwerka detta stora ändamål.»

Efter den erinran, jag nu gjort, böra herrarne redan kunna ana den allmänna ståndpunkt, jag intager i denna fråga, och jag skall nu tillåta mig att öfvergå till en kort granskning af utskottets betänkande. Säsom herrarne finna, har utskottet icke ansett sig böra taga steget fullt ut så långt som Andra Kammaren, hvilken, sans phrases, beslutit anhålla, att det ifrågavarande cirkuläret måtte upphäwas. Första Kammarrens utskott går väl, säsom jag nämnde, icke så långt, utan stannar på halfva vägen och påyrkar endast en revision af cirkuläret eller säsom det heter, »att lagstiftningen i ämnet öfverses och ändras i öfverensstämmelse med den uppfattning, som i frågan gör sig gällande». Så äro ordalagen. Om man då undersöker, hurudan den »uppfattning är, som i frågan gör sig gällande», så finna herrarne, att utskottet angifwer detta, då det säger, att det i cirkuläret »stadgade förbud icke uppbäres af den allmänna föreställningen i landet». Ja, det må nu så vara, att i våra stora städer måhända det allmänna föreställnings-sättet redan hunnit blifva så tidsenligt, att inför detta föreställnings-sätt hvarje skilnad mellan helgdag och hvardag är utplånad. Men, Gudi lof, man har ännu rätt att tro på riktigheten af hvad reser-vanterna här säga, att det åtminstone »är tvifvelaktigt, huruvida den allmänna meningen i landet verkligen önskar cirkulärets fullständiga upphäwande». Och, mine herrar, äfven om så olyckligt skulle vara, att, säsom utskottet synes hafva antagit, förbudet mot skådespels uppförande på kyrkans stora högtidsdagar blott är en qwarlefva från gamla fördomsfulla tider och derfor bör så fort som möjligt rödjas ur vägen, så har man dock allt skäl att ställa den frågan till utskottet, huru utskottet föreställer sig, att ett sådant föreställningssätt så småningom uppkommit och utbildats. Jag förmodar nemligen, att utskottet icke lärer förneka, att under samhällsutvecklingen en ständig vevselverkan eger rum mellan lag och sed, och tänk nu, mine herrar, om orsaken till det beklagliga förhållandet skulle ligga deri, att, efter konung Carl XIV Johans bortgång, våra herrar justitieministrar behagat icke hålla efter herrar justitiekanslerer, desse icke herrar öfverståthållare och landshöfdingar och desse icke herrar borgmästare och polismästare att lyda klar och tydlig lag. Hade detta skett, så hade tillståndet måhända varit bättre än det nu är och söndagshelgden i det allmänna föreställningssättet bibehållit samma rum, som på den tid då cirkuläret utfärdades.

Jag, skall nu gå vidare i min kritik af utskottets betänkande. — Utskottet anmärker, att ifrågavarande cirkulär »icke innehåller någon ansvarsbestämmelse». Ja, liksom det skulle behöwas!

Om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar. (Forts.)

Liksom det icke vore tillräckligt att herrar borgmästare och polis-mästare befalde sina stadsfiskaler och polisbetjente att helt enkelt stänga Thalias portar, om det finnes någon teaterdirektör så djerf, att han ville trotsa förbudet. Vidare säger utskottet, att ordningsstadgan för rikets städer väl innehåller föreskrift derom, att den, som i stad vill gifva skådespel, skall anmäla sådant för polismyndighet, men att teaterdirektören icke behöfver afvakta dess bifall. Ja, därför att sådant icke kan af borgmästaren eller polismästaren med den lag, som nu gäller, meddelas. Och dermed är utskottets argumentation slut. Såsom herrarne finna, är denna argumentation icke synnerligen stark. Den kan icke heller vara det, då det gäller att ur lagstiftningen bortrensa bestämmelser, som införts i syfte att innehålla väckelser till underhållande af folkets religiösa lif.

Emellertid och då äfven jag tror, att vårt folk numera är så försläppadt i moraliskt och religiöst hänseende, att det icke längre tål vid stark föda, utan måste näras med mjölk, så vill äfven jag vara med om en revision af cirkuläret. Jag vill dock icke gå så långt i radikal rigtning, som utskottet. Utskottet förklarar att en sådan revision icke bör gå så långt som att medgifva skådespels uppförande under tiden för den allmänna gudstjensten eller å långfredagen. Det är ju, såsom herrarne finna, ett ganska blygsamt anspråk. Något morskare äro väl reservanterna, ty de vilja, om man läser mellan raderna, att skådespels uppförande skall vara förbjudet på kyrkans stora högtidsdagar, ehuruval de, till följd af en räddhågans ande, icke vågat tala ut det rätta ordet. Men så djerf är dock jag och skall därför tillåta mig att framställa två yrkanden, både beträffande motiveringen och klämmen.

Hvad motiveringen beträffar, så skall jag vördsamt anhålla, att utskottets motivering måtte få utgå och ersättas med reservanternas, dock med ett par ändringar, nemligen *dels* att ordet »statskyrkans» utbytes mot ordet »kyrkans», — ty jag antager, att äfven frikyrkliche och andra, som verkligen hafva en positiv tro, gerna vilja att detta förbud, inskränkt inom det mått, den svaga tiden kräfver, bibehålles — och *dels* att efter ordet »långfredagen» tilläggas orden: »och kyrkans öfriga stora högtidsdagar». Hvad klämmen angår, yrkar jag bifall till denna allenast med den ändring att det sista ordet »upphäfves» utgår och ersättes med orden »inskränkas till kyrkans stora högtidsdagar». Klämmen skulle då komma att lyda sålunda:

»att Första Kammaren ville i så måtto biträda Andra Kammarens beslut, att Första Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande i hvad mån förbudet i cirkuläret den 14 juni 1820 mot skådespels uppförande å vissa dagar må kunna inskränkas till kyrkans stora högtidsdagar».

Sedan jag nu framställt mitt yrkande, skall jag be att få tillägga några ord närmast med afseende å hvad Andra Kammarens utskott anfört såsom ett ytterligare skäl för cirkulärets upphäfvande. Utskottet säger nemligen, att tillställningar af beslågadt beskaffenhet med skådespel och andra sådana, hvaraf störande af sabbatsfrid lättare kunde uppstå, opåtaladt finge ega rum, och då tycker utskottet detta förbud

icke är mycket att hålla på. Det är, såsom herrarne finna, ett ganska originelt skäl, ungefär af samma halt som motionärens, då han säger, att förbudet »icke svarar mot tidsandans fordringar på frihet i det enskilda lifvet». Såvidt jag förstår, har dock aldrig förbudet utsträckts till sällskapsspektakel i enskilda hem, utan endast tillämpats på offentliga föreställningar. Ja, mine herrar, den eriuran, som Andra Kammararens utskott sålunda gjort, är den närmaste anledningen, hvarför jag tillåter mig att i sammanhang med det yrkande, jag nyss framställt, uttala den önskan och förhoppning, att, om en skrifvelse kommer att till regeringen aflåtas i det syfte utskottet framhållit, regeringen äfven måtte taga i öfvervägande, huruvida icke möjligtvis regeringen kunde finna anledning att sjelfmant taga initiativ till att utsträcka revisionen af våra söndagslagar vida längre än utskottet ifrågasatt, eller kanske, rättare sagdt, tillse, huruvida icke skäl vore att tillhålla våra embets- och tjänstemän att lyda lag. När fråga är om slappa söndagslagar, eriurar jag mig om hvad vår tids måhända störste etiker, biskop *Martensen*, härom sagt. »Slappa söndagslagar», säger han, »fulla af ursäktsgrunder, förslöa folkets medvetande om människans evighetsbestämmelse och att lifvet skall levas för högre intressen än de jordiska». Och att slappheten hos oss i detta hänseende är oerhörd, det veta vi.

Jag har tagit mig före att då och då studera programmen från offentliga förlustelser, som under de senaste åren förekommit här i hufvudstaden, och jag förmodar, att förhållandena på andra orter äro ungefär likartade. Särskildt har jag fäst mig vid de förlustelser, som anstälts under den s. k. »stillå veckan», hvilken andra folk, med vördnad för dess betydelse, på tillbörligt sätt tillbringa, väl inseende den uppfostrande kraft för hela folket, ett sådant bruk innebär. Jag har, såsom jag sade, studerat nämnda program och tillåter mig nu bevisa mitt påstående. Herrarne komma kanske i håg, att för någon tid sedan invigdes här en kulturanstalt, som vanligen heter »arbetareinstitutet», ehuru Dagens Nyheter omdöpt det till »folkets akademi». Denna invigning skedde i närvaro af rikets stordignitärer samt Riksdagens höga funktionärer; alla voro inbjudna, endast för vår Herre fans icke plats. Ty om man läser igenom det pompösa invignings-talet, hvarmed institutets föreståndare illustrerade denna fest, skall man förgäfvnes spana efter ens en enda antydning om fäfanligheten af alla menckliga företag, så vida de icke kunna påräkna välsignelse från höjden.

Nå väl, mine herrar, knappast hade tack- och lof- samt jubel-sångerna på påskdagen tystnat i våra kyrkor, förrän denna kultur-anstalt öppnade sina portar för en matiné med ett program, som bland annat bjöd på ett par särdeles passande påskpsalmer, begge af Bellman. *Introitus* utgjordes af »Nå, ä' vi nu alla församlade här?» och *Exitus*: »Joachim uti Babylon han hade en hustru Susanna». Nu ber jag eder, mine herrar, observera, att jag icke är någon puritansk zelot hvarken i tankar, ord eller gerningar; jag vet, att dem renom är allting rent; jag vet, att

»det fins ej tid, som dessa toner söfver,
det fins ej land, som deras like har»;

Om förbud mot skådespelsteckning af Bellman säger, att »i poesiens rike finnes plats både för uppförande å en Ulla Vinblad och för en Laura», men, mine herrar, allt på sin tid och sin plats! Tron I, mine herrar, att den publik, som här är i fråga, och som samlas på arbetareinstitutet, har blick för det förädlade, upplyftande, renande och försonande, som ligger i humorn? Nej, mine herrar, den har endast ögon för den nakna lättfärdigheten i stycken af sådan beskaffenhet som dessa, och tänken på, hvilken förargelse desamma kunna åstadkomma äfven inom denna publik, bland hvilken jag hoppas, att det skall finnas många ädla och fromma kristna särskildt bland kvinnorna. Jag är, som jag antyde, icke någon rigorist och hyllar icke den uppfattning, som inom engelska och skottska kyrkorna gjort sig gällande i afseende på söndagarnes frande; jag vet, att det ligger en öfverdrift, en asketisk och hypokondrisk rigtning i deras uppfattning, och min öfvertygelse är, att ädel och oskyldig konstnjutning mycket väl kan stå tillsammans med den rätta söndagsstämningen. Men, mine herrar, om man nu icke kan träffa den rätta medelvägen mellan de båda ytterligheterna, så vill jag — hellre än jag underkastar mig de straffdomar, som förr eller senare måste drabba oss för vår uraktlätenhet att på ett rätt sätt fira såväl söndagar i allmänhet som särskildt de högtidsdagar, som här äro i fråga — hellre böja mig under den dom, som den nyss nämnde store etikern uttalat om engelska folkets uppfattning af söndagsfirandet, då han säger: »Huru mycket man än från den evangeliska frihetens ståndpunkt kan invända deremot, kan man likväl icke annat än hysa högaktning för ett folk, som, för att bevara sig sjelf från att gå under i de världsliga bestyr, i hvilka det på ett så förfärande sätt nedsjunkit, ställer sig sjelf under en sådan disciplin i sitt förhållande till det gudomliga och heliga».

Summan af hvad jag här velat uttala, är det, att om en skrifvelse kommer att aflätas, hoppas jag, att herr ecklesiastikministern, på hvilken omsorgen ligger om vårt folks väl, så vidt det beror af denna fråga, både i allmänhet öfvervakar och tillser, huruvida tiden icke är inne att stämma i bäcken, innan vi öfversvämmas af allt detta elände, som hotar vårt folk med förderf, och särskildt, att, om han fortfarande vill tillstyrka statsanslaget till den kulturanstalt, som jag ofvan omnämnet, han måtte anstränga sin uppfinningsförmåga för att få någon bugt med styrelsen för samma anstalt, så att åtminstone programmen för de offentliga förlustelser, som der förekomma, blifva censurerade.

Herr Moberg: Då i Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande förekommer, att det till upphäfvande nu ifrågasatta kongl. cirkuläret icke skulle hafva upprätthållits i mer än tvenne landsortsstäder, hvaraf utskottet drager den enligt mitt förmenande egendomliga slutsatsen, att cirkuläret icke skulle kunna efterleivas, så har jag önskat få för kammaren tillkännagifva, att i den stad, hvars styresman jag har den äran att vara, det kongl. cirkuläret blifvit i alla dess delar under min tjänstetid efterlefdt, och detta så eftertryckligt, att, då en teaterdirektör hos mig vid ett tillfälle gjorde tillkännagifvande derom, att han, oaktadt cirkulärets bestämmelser, dock ämnade uppföra skåde-

spel på en af de i cirkuläret nämnda högtidsdagarne, jag förklarade, att i sådant fall teatern komme att af polismyndigheten utrymmas. Jag är angelägen, herr talman, att få göra detta tillkännagifvande, därför att jag icke tillerkänner den administrativa myndigheten någon som helst behörighet att öfverväga, huruvida gällande lagar och påbud äro öfverensstämmande med den s. k. tidsandans fordringar och rätta sina åtgöranden efter sin uppfattning härom i ena eller andra afseendet, lika litet som jag tillerkänner samma tidsanda någon som helst befogenhet att inverka på den administrativa myndigheten vid utöfnin-gen af dess funktion till upprätthållande af lagar och författningar. Enligt den uppfattning, som gjort sig gällande i Andra Kammarens utskottsbetänkande, är nog denna min ståndpunkt antiqverad, men den sammanhänger med en annan ståndpunkt, som jag intager och hvilken samma utskott nog ej heller finner enlig med tidsandan, den nemligen, att jag anser, att lagstiftningen bör hafva en uppfostrande betydelse, så att den, i stället för att göra oupphörliga eftergifter åt hvad utskottet kallar: tidsandans fordringar på personlig frihet — bakom hvilken skylt ofta följa sig eftergifterna för lättfärdighetens och sjelfsväldets fordringar — bör försöka att motverka desamma genom lagbestämmelser, som gifva uttryck åt samhällets vårdnad om sedernas och religionens helgd. Till förverkligandet af denna uppgift bör samhället just kunna påräkna understöd af den administrativa myndig-heten, så att den, med noga aktgifvande på hvad lagstiftaren i ty fall stadgar, bör söka förverkliga lagens anda och mening utan att härvid känna sig ömtålig för de anmärkningar, som vare sig i pressen eller annorstädes riktas mot samma myndighet för hvad utskottet kallar »otillständigt tjenstenit», som i slikt fall enligt min uppfattning bör benämnas »anständigt tjenstenit».

Det är helt naturligt, att Första Kammarens tillfälliga utskott, med den sammansättning det erhållit, icke kunnat upptaga de af Andra Kammarens utskott anförda skälen; endast derutinnan har Första Kam-marens utskott slutit sig till Andra Kammarens utskott, att det finner det kongl. cirkuläret icke vara enligt med tidsandans fordringar. Rig-tigheten af detta påstående torde dock bero på hvad man menar med »tidsandan». För min del tror jag, att i denna tidsanda finnes så myc-ket godt, att tvekan verkligen kan förefinnas, huruvida ett upphäfvande af ifrågavarande kongl. cirkulär skulle inom laudet betraktas såsom något önskvärdt, såsom något, hvilket af en god tidsanda verkligen fordras.

Då jag, herr talman, icke vidare vill uppehålla kammaren, ber jag endast att i sjelfva sakfrågan få instämma i herr Treffenbergs yrkande.

Friherre Klinckowström: För min del är jag af motsatt åsigt med de siste ärade talarne. Jag vill lägga kammaren på minnet, att hvad här af Första Kammarens tillfälliga utskott blifvit föreslaget angående en skrifvelse till Kongl. Maj:t i frågan, såsom mig synes, icke är utaf afgörande betydelse. Riksdagen skulle, föreslår utskottet, hemställa, det Kongl. Maj:t behagade taga i öfvervägande o. s. v. Kongl. Maj:t kommer att dervid fästa det afseende, som frågans vikt fordrar. De föregående talarne hafva enligt min upp-

*Om förbud
mot skådespels
uppförande å
vissa dagar.
(Forts.)*

Om förbud mot skådespelsuppförande å vissa dagar. (Forts.)

fattning allt för mycket sysselsatt sig med frågans religiösa del, men, mine herrar, denna fråga har en stor sedlig betydelse, som icke af någon, och minst af de myndigheter, som med densamma hafva att taga befattning, bör förbises. Den förste ärade talaren, som med en, jag vågar säga, kalvinistisk ifver förfäktade det strängare vidmagthållandet af den senare kongl. förordningen i fråga, har gjort mycket rätt i att förklara sig icke vara kalvinist, ty annars kunde jag trott, att han är det. Men jag har den uppfattningen, att lagar och författningar i detta liksom i många andra fall dock böra fästa afseende vid det allmänna rättsmedvetandet och den allmänna stämningen inom landet, och i detta fall måste jag rangera mig på deras sida, som icke önska, att, såsom nu är ifrågasatt, förbud skulle lemnas mot gifvande på de stora högtids- och söndagarne af föreställningar utaf den sedliga beskaffenhet, som i allmänhet kan tillmätas teaterrepresentationer m. fl. dylika nöjen. Man kan icke på en sön- eller högtidsdag under hela dagen sysselsätta sig med böner och psalmsång: till och med stiftaren af vår kristna religion har sagt: »edra böner må icke vara långa» och deruti hade han naturligtvis rätt. Och hvad skall menige man, ty det är ju fråga om den stora massan af folket, göra för att hvila sig och något litet glädja sig efter de sex, ofta mer än tunga arbetsdagarne, hvarunder han måste sträfva för sitt uppehälle? De förlustelser och nöjen, som erbjudas honom, böra naturligtvis vara af sedlig halt och icke uppmuntra till osedlighet, men, mine herrar, derom är jag öfvertygad, att stängas teatrnas dörrar under dessa stora högtidsdagar samt äfven under vissa söndagar, kommer den stora massan af folket, som annars bevistar deras föreställningar, att finna sig hänvisad till sämre sysselsättningar och nöjen, som kanske blifva till dess skada i timligt och andligt hänseende, och det i mycket högre grad än möjligen kunnat ske genom teatrnas förut tillgängliga föreställningar. Att dessa böra öfvervakas och noggrant bestämmas genom myndigheterna, derpå vill jag gå in, men att förbjuda och inskränka dem på annat sätt, vore, så vidt jag förstår, en stor olycka i många hänseenden, och därför vågar jag, herr talman, vördsamt anhålla om proposition på bifall till hvad utskottet här föreslagit.

Herr Nyström, Carl: Jag vill i allmänhet gerna befinna mig på samma sida som herr Treffenberg, ty jag beundrar hans idealism, och jag skulle med glädje såsom simpel soldat tjena under den fana, han alltid burit så högt, men då han nu rigtat ett direkt angrepp mot arbetareinstitutet, måste jag bedja att deremot få inlägga ett slags gensaga, och detta äfven därför, att jag haft äran af Stockholms stadsfullmäktige mottaga ett förtroendeuppdrag i samband med detta institut. Då den ärade talaren sade, att han vid invigningen och kanske äfven vid något annat tillfälle saknat hvarje gudstjenstelement, ty så måste jag tolka hans ord, så är detta visserligen en sak att beklaga, ty detta element borde icke hafva varit främmande vid nämnda tillfälle, men saken kan dock möjligen förklaras ur en grundsats, i sig riktig, som detta institut för sig uppställt, nemligen att från sina förhandlingar hålla borta såväl religiösa som politiska frågor, och jag tänker, att det kan anföras goda skäl för en sådan grundsats. Der-

igenom håller man äfven institutet borta från alla strider i religiösa frågor, som säkerligen skulle framkallas, i fall sådana ämnen inblandades. För tillgodoseende af det religiösa intresset finnas andra och bättre former, och för arbetareinstitutet skall det, äfven om det religiösa elementet inom dess murar lemnas å sido, finnas uppgifter af stor vikt att tillgodose och en verksamhet af obestridligt gagn för samhället att utföra. Af dessa skäl har man ansett sig icke böra i någon form upptaga religionsfrågorna på programmet. Jag erkänner, att jag finner detta väl betänkt. Om herr Treffenberg velat granska de program, som blifvit fastställda för institutets sammanträden, såväl för dess föreläsningar som dess fester, skulle han hafva funnit, att numera i afseende på föreläsningarna mycket litet just från den idealismens synpunkt, som herr Treffenberg framhållit, varit att anmärka, och hvad nöjena beträffar, så är det visst och säkert, att der icke saknats den beståndsdel af ädel konstnjutning, som han påyrkat. Det är ju lätt att kritisera ett musikprogram, som uppgjorts för en högtidlighet, och man behöfver vid en förhandling som denna blott nämna ett eller annat namn, som dervid förekommit, t. ex. Bellmans, för att genast väcka en viss misstämning, men herr Treffenberg har sjelf nyss gjort rättvisa åt de element i konstnjutningen, som hemtas från humorns område, och då för öfrigt icke heller andra element der saknats, torde det vara utan allt tvifvel, att arbetareinstitutet äfven på detta område verkat mycket godt. Visst och säkert är också, att institutet haft goda skäl och äfven goda föredömen för sitt förfarande att hålla religion och politik borta från sina förhandlingar.

Hvad jag nu tillåtit mig säga, bör icke förstås så, att jag framstår såsom en motståndare mot herr Treffenberg i den nu förevarande frågan. Icke heller bör det anses såsom en gensaga mot de vackra ord, som herr Moberg nyss uttalade. Jag har endast velat gifva en speciel upplysning i ett specielt mål, en speciel förklaring gent emot ett specielt angrepp, men detta vill jag slutligen säga, att skall jag tvingas att bestämma mig i valet mellan kalvinismen, som friherre Klinckowström ville varna oss för, och det slappsinne, hvarpå vi oupphörligen se bevis, då, herr talman, väljer jag kalvinismen.

Herr Pettersson, Carl: Efter min åsigt bör man vara motionären tacksam att, då han väckte denna fråga, Riksdagen lemnades tillfälle att tydligt uttala sig om den rigtning, hvaruti Riksdagen anser lösningen böra gå. Hittills hafva dock skilda meningar yppat sig, så att man finner en höger och en venster såväl som en yttersta höger och en yttersta venster. Den sistnämnda representeras af Andra Kammarens tillfälliga utskott, som vill, icke blott att skådespel fritt må uppföras på vanliga sön- och helgdagar, utan äfven att sådana föreställningar må vara tillåtna på långfredagen och påskdagen. Å andra sidan har den reservation, som jag och herr Säve afgifvit, visat sig ej motsvara en del personers åsikter. Den skulle enligt deras uppfattning hafva sagt för litet, och möjligen kunde den äfven hafva betonat vår innersta mening något kraftigare; men var åsigt ligger uppenbar i motivering, och om vi icke framställt något särskildt förslag till beslut, är det därför, att vi velat öfverlemna formuleringen

*Om förbud
mot skådespels
uppförande å
vissa dagar.*
(Forts.)

Om förbud
mot skådespels
uppförande å
vissa dagar.

(Forts.)

till Kongl. Maj:t. Jag vill dock framhålla, att vi icke, såsom en föregående talare ansåg, varit bekajade med »rädhdågens ande», utan tydligt och klart sagt ifrån, att den föreliggande frågans verkliga innebörd är, huruvida det nu och länge öfvade sjelfsväldet med uppförande af skådespel på kyrkans stora högtidsdagar skall fortsättas i strid med Konungens förbud. Frågan berör således helgden af de högtider, då kristenheten firar sina största minnen, och af de dagar, då hela vårt folk kallas af sin Konung att lägga alla världsliga bestyr å sido för att begifva sig till templen till gemensam bot, bön och tacksägelse.

I dessa fall anser jag verkligen, att vårt folk, åtminstone i de stora städerna, råkat in på betänkliga afvägar. Om jag icke hört orätt, lär på en teater här i staden lustspel i år ha uppförts på sjelfva långfredagen, och jag vet, att sådana föreställningar annonserats äfven i landsortsstäder på samma högtidsdag, om också icke i år. Detta är upprörande för hvarje allvarlig kristen, och det är i högsta måtto bedröfligt, att människorna icke ens på denna dag få vara i fred att tänka på sitt evighetslif. Nu har en föregående talare velat förändra klämman så, att i stället för ordet »upphävas» skulle inflyta: »inskränkas till kyrkans stora högtidsdagar». Jag vill häremot påpeka, att denna person och några efterföljande talare, som gifvit honom understöd, härigenom strukit en hel mängd dagar, som innefattas i det kongl. cirkuläret af 1820. I detta stadgas, att förbudet mot skådespels gifvande på långfredagen, påskafton och påskdagen äfven skulle gälla för juldagen och julafton, pingstdagen och pingstaftonen samt alla böndagar och dagar före desamma. Böndagarne ha nu reservanterna framhallit och visat, att äfven dessa dagar, då vårt folk af Konungen kallas att lägga alla världsliga bestyr å sido för att begifva sig till templen för gemensam bot, bön och tacksägelse, äfven böra särskildt högtidlighållas. Den talare, jag åsyftar, har emellertid ej velat införa något förbud för dessa dagar, som jag dock för min del anser lika viktiga som någonsin kyrkans stora högtidsdagar. Jag går emellertid äfven med på ett mindre omfattande förbud, på det att möjligen någon dam må sättas för det sjelfsväld och oskick, som är rådande i landet, om detta än icke kan aldeles upphävas i hufvudstaden, der det fått utveckla sig sedan mer än hundra år tillbaka.

Herr Treffenberg nämnde, att förbudet råkat i glömska genom verdbörande embetsmäns försummelse, och härutinnan är jag af samma åsigt som han, men en särskild embetsman nämnde han icke, som intet land utom Sverige eger, nemligen justitieombudsmannen; hans skyldighet är att tillse, att lagarne efterlefas och att alla embetsmän göra sin skyldighet. Det är äfven troligt, att han så gör; ty vi veta, att justitieombudsmannen hvarje år får ett intyg från Riksdagen, att han med största nit, ovelld och redlighet förvaltats sitt embete, eller huru betyget nu låter. Då jag således vänder mig emot justitieombudsmannen och hans sätt att uppfylla sina åligganden, syftar jag icke på den nuvarande innehafvaren af embetet, utan mot detta i sin helhet, som väl borde hafva tagit någon befattnings tillämpning af denna viktiga förordning, på hvilken vårt folks framtid och den enskildes välfärd till viss grad beror. Nu har justitieombudsmannen sedan långliga tider efterhållit vissa vårdslösa tjenstemän, och vi veta

också, att en del prester fått sitta emellan. Nyligen har justitieombudsmannen, såsom jag sett af tidningarna, besigtigt ett fängelse och dervid funnit anledning till anmärkning, då tvenne personer blifvit inhysta i samma cell och en annan fange icke fått tillräckligt luft. Men den fråga, som nu föreligger och länge förgäfves väntat på justitieombudsmannens ingripande, är i sanning mycket viktigare.

Ytterligare en sak vill jag påpeka. Här anordnas folkmöten, der angrepp göras mot Kongl. Maj:ts regering, ett annat samhällsskick proklameras och tal hållas med socialistiska tendenser. Jag undrar, om icke justitieombudsmannen skulle finna det vara vida mer magtpåliggande att gripa in vid sådana tillfällen än tillse att fangar få frisk luft.

Jag instämmer med herr Treffenberg, att ordet »statskyrkans» på 12:e raden i reservationen bör utbytas mot »kyrkans» — detta uttryck har tillkommit genom ett förbiseende — och jag kan förena mig med honom i det förslag till kammarens beslut, som han framställde, då detta utgör sjelfva kärnan af saken.

Herr Billing: Jag skall icke upptaga kammarens tid mer än ett par minuter.

Jag skall begynna med att göra ett medgifvande åt motionens syfte till en viss gräns. Jag kan medgifva, att detta cirkulär i dess nuvarande form är kanske strängare, än att man med rätt framgång kan fullständigt tillämpa detsamma. Men om jag också gör detta medgifvande, kan jag icke i medgifvandet gå så långt, som Första Kammararens tillfälliga utskott gått, ty detta utskott har anvisat såsom syftet med den utredning, som man skulle skriva till Kongl. Maj:t om, att detta cirkulär skulle inskränkas till bestämmelser endast rörande långfredagen. Detta tror jag är att begära alldeles för litet eller rättare att släppa alldeles för mycket. Jag hade önskat, att utskottet eller reservanterna hade bestämt angifvit, hvilka dagar på året man anser, att skådespel icke böra uppföras, och icke uttryckt sig så obestämdt, som har skett. För mig är alldeles klart, att som sådana dagar böra bestämmas långfredagen, påskdagen, pingstdagen och juldagen samt aftnarna före dessa dagar, ty det är för vår religiösa känsla lika motbjudande att tänka oss sådana nöjen tillståda t. ex. aftonen före långfredagen som på en af dessa nämnda helgdagar.

Med anledning af hvad här blifvit sagt, vill jag nämna, att jag nyss hade i min hand ett nummer af Post- och Inrikes tidningar, hvilket visade, att på långfredagen i år uppförts föreställningar icke blott på de privata teatrarne i Stockholm, utan äfven på kongl. teatern. Det må man väl medgifva, att om man nyttjar ordet *oskick* om en sådan sak, så är man ganska eufemistisk i sitt talesätt.

Herr Treffenbergs yrkande skulle jag kunna gå in på, fastän det icke fullt tilltalar mig, emedan det synes mig vara för obestämdt och gå ett steg längre, än jag ville gå. Jag tror dock, att jag talar i öfverensstämmelse med herr Treffenbergs egen åskådning, när jag säger, att det icke är tillräckligt att inskränka förbudet att uppföra skådespel till dessa högtidsdagar, utan han är säkerligen lika mån som jag om aftnarna före dessa högtidsdagar.

Om förbud
mot skådespels
uppförande å
vissa dagar.
(Forts.)

*Om förbud
mot skådespel
uppförande å
vissa dagar.
(Forts.)*

Här har anförts ett skäl mot det yrkande, som sålunda framstälts, och det är det, att om man förbjöde uppförande af skådespel på högtidsdagar, skulle man derigenom drifva dessa menniskor, som nu besöka teatern, till kanske sämre nöjen. Jag erkänner, att det är något berättigadt i hvad som sålunda invändts, men den talare, som pekade på det, borde, synes mig, hafva varit konsekvent och föreslagit Första Kammaren att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan att på samma gång, som Kongl. Maj:t låter revidera ifrågavarande cirkulär, också vidtaga åtgärder, för att det förbud, som i detta cirkulär gäller skådespel, måtte äfven kunna utsträckas till det, som är långt sämre än skådespel. Men då vi nu tyvärr icke hafva mycken förhoppning att på det område, hvarom nu är tal, få någon ny lagstiftning, tror jag ändå, att vi böra fasthålla vid hvad vi hafva, så länge vi det kunna; och med den vissa förhoppningen, att Kongl. Maj:t skall, om Första Kammaren bifaller det af herr Treffenberg nu gjorda yrkandet, icke taga detsamma alldeles efter orden, utan blott såsom ett uppslag till pröfning och dervid också fästa afseende vid hvad jag nu anført, anhåller jag att få yrka bifall till herr Treffenbergs förslag.

Herr Dickson, Robert: Frågan om sättet och vidden för sabbatens helighållande har säkerligen i alla tider varit bedömd på olika sätt. Jag skall icke tillåta mig att lemna något bidrag till frågans utredande, men jag betonar, att vi här måste göra skillnad på hvad enskilde böra göra och hvad staten bör göra. Den enskilde bör följa samvetets bud. Om detta bjuder, att han under sabbaten afhåller sig från allt, som stöter på arbete eller nöjen, bör han visst följa det. Finner han åter, att samvetet icke lägger hinder i vägen derför, har han ingen fördel af att iakttaga den yttre formen. Samhället bör tillse, att de arbeten och nöjen, som förekomma under sön- och helgdagar, icke störa andra medborgare. Jag kan icke anse, att teaterföreställningar, som ega rum på söndagsaftnar, skulle verka störande på andra personers andakt. Jag hemtar för min uppfattning stöd i det allmänna föreställningssättet, som jag tycker tydligt uttalat sig för tillåtligheten af teaterföreställningar på söndagsaftnar. Det visas genom den allmänna förgätenhet, som kommit 1820 års cirkulär till del, och som är så allmän, att — efter hvad som tyckes framgå — det endast varit i 3 städer, som den upprätthållits. Jag tror icke, att någon embetsman bör tillvitats såsom ett fel, att han underlåtit att söka upprätthålla detta 1820 års cirkulär med dess i formelt afseende bristfälliga bestämmelser. Jag återoppar för min åsigt äfven ett yttrande, som förekommer i en år 1786 af Gustaf III utfärdad resolution, der det talas om att »Oaktadt alla the stränga och i kraft warande Lagar om Sabbathens helighållande, som tid efter annan blifwit utfärdade, har ändamålet beklageligen icke kunnat så aldeles winnas, at icke på många ställen grofva missbruk undandraga sig Lagens hämd, i synnerhet i stora Städer, ther folkmängden gör Embetsmännens tillsyn ofta omöjelig, och hwarest icke allenast sederne äro i almänhet mäst förskämde, utan ock wisse wanartige menniskor uppehålla sig, i afsigt, at til sin nedriga winning förleda ungdom och oförståndigt folk til spel och dobbel, til fylleri och dryckenskap samt andra liderligheter, hwilka så mycket

mindre kunna hållas tillbaka, som the inom slutna dörrar, i enskilda hus öfwas, men dock äro af then olyckliga beskaffenhet, at the i skadeligaste måtto verka uppå Samhället och thet almäna. För at förtaga et gränslöst utbredande af thessa laster, til hwilkas verkställande then lediga Söndagsafton framför alla andra stunder i weckan olyckligtwis plägar användas, har Kongl. Maj:t ansett bättre, at i större Städer tillåta Skådespel.»

Om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.
(Forts.)

De skäl, som då anfördes af Kongl. Maj:t, gälla nog ännu och hafva af en talare kort före mig vunnit ett visst erkännande.

På de skäl, jag nu anført, och på de skäl, som af utskottet anförts, anhåller jag, att herr talmannen ville göra proposition på bifall till utskottets utlåtande.

Herr Fehrman: Det jag tänkt i saken säga beträffande de stora högtidsdagarna har redan blifvit af herr Treffenberg och äfven andra talare utsagdt, och derfor skall jag icke dermed uppehålla kammaren. Men jag skulle vilja gå ett steg längre och inlägga en bön äfven för böndagarna. Det är väl sant, att böndagarna icke stå i det allmänna föreställningssättet i jemnhöjd med de stora högtidsdagarna; men jag tror icke, att man kan neka till, att äfven böndagarne lefva i folkets föreställning såsom i viss mån, att jag så må kalla det, qualificerade söndagar. Hvarifrån skulle, om så icke vore, det annars komma, att åtminstone i regeln kyrkbesöken på böndagarne äro talrikare än på söndagar i allmänhet. Underligt vore väl också, om det nådiga böndagsplakatet, som årligen ställes till folket, skulle så alldeles förfela sin verkan, att det icke skulle kvarlemna i folkets medvetande någon föreställning om böndagarne just såsom särskilda böndagar, liksom också den åtminstone i någon mån större högtidlighet, med hvilken gudstjensten fräs på dessa dagar, måste på böndagarne sätta en stämpel, som i viss mån skiljer dem från vanliga söndagar.

Jag vill också tillåta mig att på samma gång påminna om, hurusom under de senare åren två af våra årliga böndagar fått en särskild högtidsdags karakter, nemligen den andra såsom en reformationsfest och den tredje såsom en missionsfest. Detsamma, som kan sägas om de stora högtidsdagarna, gäller sålunda *i sin mån*, ehuru icke i lika hög grad, om böndagarne.

Här föreligger icke nu frågan om skådespel öfver hufvud eller om skådespels förhållande till söndagar öfver hufvud, och jag skall derfor icke inlåta mig derpå, ehuru jag icke kan neka till, att mycket vore att önska, när man tänker på syftet med den stora sedlighetsmotion, som förliden riksdag var före i kammaren. Det, som här föreligger, är icke frågan om skådespels förhållande till söndagar öfver hufvud, utan frågan om deras förhållande till några vissa dagar. Om man då på dessa frigifver skådespel, så framkallar man för dessa dagar det hinder för »den allmänna gudstjensten och dess värdiga begående», hvilket Kongl. Maj:t i 1820 års cirkulärbref just varit så angelägen att undanrödja. Och hvarje åtgärd, som bidrager i mer eller mindre mån till att taga religionen från folket, skall ovilkorligen blifva till folkets skada.

Det har här, vid ett föregående tillfälle och i annat sammanhang,

Om förbud
mot skådespels-
uppförande å
vissa dagar.
(Forts.)

af en talare, som äfven i dag haft ordet, talats om idealistiska svär-
mare. Bland dem finnas äfven de, som svärma för den eviga freden,
för allmän afväpning. Jag hör för min del icke till de svärmarne, men
äfven utan att det göra, kan man alltid erkänna, att det, som de
svärma för, dock är ett önskvärdt och godt mål. Men vill man sträfvä
åt det målet, då bör man icke taga religionen från folket; ty skulle
än staten kunna bestå utan murar och vapen, utan religion kan den
bestämdt icke bestå. Men då säger man, att detta cirkulär upprätt-
hålles icke. Dertill tycker jag att svaret är kort och godt: upprätthåll
det då! Nej, säger man, »det skulle oblidt upptagas af en ganska
talrik allmänhet samt såväl i pressen som eljest förebråelse rigtas mot
den administrativa myndigheten för otillständigt tjenstenit». Jag får
bekänna, att jag icke förstår ett sådant tal. Skola svenska embetsmän
säga så: vi hafva en lag, men vi våga ej upprätthålla den? Det är
raddhågans och feghetens politik, och den politikens ärenden vill jag
för min del icke gå. Är man så finkänslig, är det öfver hufvud taget
säkrast att helt och hållet afhålla sig från all offentlig verksamhet;
och det står derhän, om man ändå kan undgå det man är så rädd för.
Det går ett resonnement genom hela utskottsbetänkandet, som syftar
deråt, att när en lag icke stämmer öfverens med det allmänna före-
ställningssättet, skall denna lag ändras. För min del kan jag inga-
lunda vara med om att så se saken. Jag vill icke neka till, att en
lag bör uppbäras af det allmänna rättsmedvetandet, men icke kan den
omständigheten ensamt, att en lag råkat i strid med den allmänna
opinionen, för mig vara skäl till denna lags ändrande, ty lagen har
också den uppgiften att just reagera mot den allmänna opinionen, om
denna har blifvit på ett eller annat sätt vilseledd. Då skall lagen stå
såsom en protest emot densamma, åsyftande att bringa den på rätt
spår igen. Det allenast är således enligt min uppfattning alls icke
skäl att ändra en lag, att den kommit att stå i strid med den all-
männa opinionen, ty är det den senare, som är vilseledd, så är det *den*,
som skall ändras, och just till att leda den in på bättre väg kan en
sådan lag, om den får stå kvar, vara ett medel. Om den skrifvelse,
som utskottet föreslagit, kommer till stånd, hvilket jag för min del
icke påyrkar, vore det för visso mycket kärt, om den komme, på sätt
förut blifvit af herr Treffenberg föreslaget, att innefatta äfven en önskan
från Riksdagen om en revision af våra söndagsförhållanden öfver
hufvud taget.

Herr statsrådet Gilljam: Jag ämnar icke yttra mig i sjelfva
hufvudsaken. Ty innan jag från denna plats skulle vilja göra detta,
måste jag hafva haft tillfälle att sjelf taga frågan i ett vida noggran-
nare öfvervägande, än hvad jag hittills kunnat göra. Jag behöfver
pröfva densamma för att kunna för mig sjelf afgöra, såväl hvad man
i detta fall bör eftersträfvä som hvad under för handen varande för-
hållanden kan genomföras. Det är blott och bart för att söka skipa
rättvisa i en punkt, der jag anser, att herr Treffenberg har varit orätt-
vis, som jag velat yttra mig, då jag vet, att han strax efter mig
kommer att å nyo yttra sig. Jag gör det så mycket hellre, som jag
kan återopa flera af de här närvarande såsom vittnen vid det tillfälle,

som jag åsyftar. De hafva lätt att genast bekräfta eller vederlägga mina ord.

Det gäller arbetareinstitutets invigningsfest. Jag var der och många af de här närvarande med mig. Jag gick derifrån med ett öfvervägande godt intryck af festen. Visserligen var der ett och annat, som — ehuru jag icke heller är någon puritansk zelot — föreföll mig såsom missljud. Jag hörde åtskilligt, som innebar ett öfverdrifvet uppskattande af vetenskaplig bildning såsom egande förmågan att förädla och lyckliggöra människan. Men jag hörde också många goda och sunda tankar, af hvilka jag gerna vid ett och annat tillfälle skulle önska få höra ett eko i Riksdagens kamrar. Och hvad jag med visshet vågar påstå, är det, att om våra arbetare icke råka ut för farligare ledare än de der hafva, om ledarne icke föra in arbetarne på andra områden eller söka att hos dem ingifva andra intressen, än hvad der var fråga om, äro vi sannerligen att lyckönska.

*Om förbud
mot skådespels
uppförande å
vissa dagar.
(Forts.)*

Herr Treffenberg: Jag skall bedja att få fortsätta diskussionen, der den föregående talaren slutade.

Han sade, att jag varit »orättvis» vid bedömandet af arbetareinstitutet. Jag ber att få erinra derom, att mitt angrepp skedde på en enda punkt, och det gälde invigningen och saknaden dervid af hvarje som helst hänsyftning på, att om detta verk skulle få välsignelse, måste den sökas från höjden. Jag har i öfrigt icke det ringaste yttrat mig mot sjelfva institutet såsom sådant. Jag antydde vidare, att »Dagens Nyheter» kallat institutet »folkets akademi», hvilket föreföll mig något pompöst, men det förmodar jag herr statsrådet erkänner, att jag icke lade institutet till last. Jag var icke närvarande vid invigningsfesten, men jag har läst en mycket fullständig redogörelse för hvad der förekom och särskildt för föreståndarens tal med de sunda och rigtiga tankar, som deri uttalades, hvilket jag är den förste att erkänna, och detta tal gjorde på mig intryck af till det mesta förvåning, emedan jag hade väntat mig något helt annat. Men vid sidan af dessa tankar faun jag åtskilligt annat, som föreföll mig mer eller mindre motbjudande, och jag kommer särskildt i håg den underliga devis, som lästes ofvanför talarestolen. Der stod nemligen först: »forskning och tankefrihet», sedermera »arbetsklassens upplysning» och sist »fäderneslandets väl», liksom icke fäderneslandets väl bort stå öfverst och främst såsom målet och de andra blott såsom medel därför. Går forskningen och arbetarnes upplysning i orätt riktning, torde fäderneslandets väl bättre befordras med andra medel. Vidare talades vid invigningen med en ny term om »nöjets evangelium». Herrarne hafva hört, att detta evangelium ock kan få ett annat namn; och om förlustelserna vid detta institut fortfarande blifva sådana som jag omnämnde, då blir icke »nöjets evangelium», utan »köttets evangelium» rätta ordet.

Hvad herr Nyströms anmärkning vidkommer, ber jag få erinra, att jag anser det vara en stor vinst, att frågor af religiös och politisk art äro aflägsnade från detta institut och icke få der behandlas. Såsom vi veta, är också detta ett bland vilkoren för att institutet skall fortfarande få åtnjuta sitt anslag. Ingen bör väl hafva kunnat så miss-

Om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar. (Forts.)

förstå mitt yttrande, att jag velat påyrka, att man vid detta institut skulle lägga an på andaktsstunder i vanlig mening. Äfven utskottets ordförande kände sig manad att uppträda mot mig. Han gjorde sig dervid skyldig till ett felslut, som i logiken kallas »*quaterno terminorum*». Han talade om att det icke skulle vara förkastligt att gifva skådespel om *söndagarna*. Nej, hvem har sagt det? Men hvad som är förkastligt, det är att icke lyda lagen, och den säger, att man icke skall gifva skådespel på vissa *högtidsdagar*. Det är hvad detta cirkulär förbjuder, men det förbjuder ingalunda att gifva skådespel på *söndagar*. Detta är ju icke satt i fråga, utan frågan gäller ju endast de stora högtidsdagarne.

Det var någon här nyss — jag tror det var herr Pettersson — som ville anklaga justitieombudsmannen för att han icke befrade förseelser af denna beskaffenhet. Men det tillhör nog icke justitieombudsmannen, utan justitiekanslern, som i första rummet skall halla efter embets- och tjänstemän och tillse, att lagarna lydas, men om enskildes rätt kränkes, då inträder justitieombudsmannens skyldighet, och den normen tror jag i allmänhet dessa två embetsmän följt.

Här har man vidare hört två prestmän, som hade olika åsigt om betydelsen af böndagarna; den ene ville, att böndagarna skulle hafva samma rang som de stora högtidsdagarna, men den andre ville ingalunda vara med derom. I gamla tider fans det fyra böndagar af samma karakter och sålunda icke, såsom nu, en för tack och lof, en för bot och bättring, en för missionen och en för reformationen. Jag kan icke neka till, att det förefaller mig, som om det icke vore lämpligt, att förbudet mot skådespels uppförande å dessa dagar upphäfdes. Enligt min mening borde det vara en enda botedag på året, men den med besked likväl, och då skulle det naturligtvis icke tillåtas några skådespel vare sig af den ena eller andra arten på densamma, men äfven sedan man gifvit särskilda uppgifter för de olika böndagarna, är det ju möjligt, att det allmänna föreställningssättet skulle »*choqueras*», om äfven på de dagar, då reformationen, missionen eller loftet firas, skådespel få gifvas. Hufvudsaken är, att man vid pröfning af den frågan icke intager en Calvins, utan en Luthers ståndpunkt, med den glada frimodighet, som utmärker denna ståndpunkt och i anda och sanning innefattar: »*la gaya scienza*». För öfrigt har biskop Billing i sitt yttrande framhållit ungefär samma åskådningssätt som jag, och om han hade framställt något särskildt förslag till motivering, skulle jag med nöje hafva omfattat det. Då så icke skett, vidhåller jag mitt yrkande beträffande såväl motiveringen som klämman.

Herr Larsson, Liss Olof: Jag skall icke göra mycket inlägg i den vidlyftiga diskussionen.

Jag har begärt ordet endast för att till protokollet få uttala en protest mot hvad som förekommer i motiveringen till utskottets betänkande. der det heter, att *Första Kammarens utskott är ense med Andra Kammarens utskott derom, att det i omförmälda cirkulär stadgade förbud icke uppbäres af den allmänna föreställningen i landet*. Jag har velat protestera mot detta påstående från utskottet. Jag anser det nära nog som en skymf mot den bättre delen af svenska

folket, ty derhän hafva vi väl ändå icke kommit, att icke den allmänna meningen, och detta just hos den bättre delen af svenska folket, uppbär det åskådningssättet, att gällande lag, äfven då det gäller söndagens helgd, skall efterlefas. Jag vet också, under den långa tid jag varit i Stockholm, vid de talrika besök, som folk från min hemort och äfven andra landsorter gjort härstädes, huru de uttalat sin förvåning öfver lagarnes slappa efterlefnad i Stockholm. De tro nemligen, att de lagar, som finnas, skola efterlefas, då de icke äro i laga ordning upphäfd, men när de komma till Stockholm, finna de, att det är icke så noga med efterlefnaden af en del lagar, och detta verkar ytterst skadligt på det allmänna föreställningssättet. Detta kan verka derhän, att allmänna meningen blir den, att en i grundlagsenlig ordning tillkommen författning icke behöfver efterlefas. Men icke kan väl meningen vara den, som utskottet synes påskina, att de olika magistraterna skola öfverväga och pröfva, huruvida en lag är god och rimlig i deras tycke, utan de få väl vara så goda och lyda hvad lagen stadgar, så länge den är gällande, och om de så tycka, få de väl i laga ordning söka att få den upphäfd.

Det är endast denna protest, jag velat uttala mot utskottets betänkande, och förenar mig för öfrigt i det yrkande, som blifvit af herr Treffenberg framställt i sjelfva saken.

Herr Dickson, Robert: Herr talman, mine herrar! Herr Treffenberg anmärkte ett fel i den slutledning, hvarpå jag stödde det yrkande, jag framstälde. Han anmärkte, att jag talat om sabbaten, då det gälde kyrkans högtidsdagar. Jag vill till svar nämna, att jag anser Guds bud om sabbatens helighällande gälla lika väl sabbaten som de af kyrkan utlysta högtidsdagar, och hvad jag yttrade om sabbaten gäller fullt lika mycket andra högtidsdagar. I utskottets betänkande hafva vi gjort ett undantag för långfredagen för att tillmötesgå en allmän önskan, som jag tror vi böra respektera. Men för min del vill jag icke tillerkänna någon större helgd åt de särskilda dagar, som äro omförmälda i 1820 års cirkulär, än åt sabbaten.

Herr Törneblad: I likhet med herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, äfvensom kammarens talman och vice talman, var jag närvarande vid den omtalade invigningen af arbetareinstitutet. Jag anser mig därför icke kunna vara tyst, då det gäller ett angrepp emot det sätt, hvarpå den förrättades. Såvidt jag kunde fatta stämningen hos de närvarande, rådde, då man gick derifrån, den uppfattningen, att man hade varit närvarande på en i det hela god, högtidlig och allvarlig fest. Att dervid icke förekom något religiöst element, har jag tolkat på det sätt, att institutet icke velat eller icke kunnat verka å detta speciella område, just därför att det kan hända, att det får meddela undervisning åt personer af helt olika religiösa åskådning. Hvarje anstalt inom samhället måste bedömas efter sin art och efter hvad den uti denna syftar att åstadkomma. Lika litet som jag skulle vilja fördöma Upsala universitet därför, att det på sin byggnad har satt eu inskrift, som icke *speciellt* påminner om fäderneslandets väl, lika litet skulle det falla mig in att uttala en förkastelsedom

*Om förbud
mot skådespels
uppförande å
vissa dagar.*

(Forts.)

Om förbud öfver det ifrågavarande institutet, ty fäderneslandets väl, det är hvad mot skådespelshvarje anstalt har att syfta till såsom det yttersta målet. Om nu uppförande å institutet har ställt detta efter tanke- och forskningsfriheten och arbetsklassens upplysning, så kan det ju hända, att den tanken föresväfvat institutets målsmän, att fäderneslandets väl är det stora mål, hvilket man skall vinna, och som institutet, i hvad på det beror, söker främja genom de sålunda förut angifna medlen. Fäderneslandets väl har blifvit satt som det högsta målet och det andra såsom medel. Detta innefattar således en klimax, något, som, tänker jag, icke är den förste ärade talaren alldeles okändt.

(Forts.)

Vidare vill jag anmärka, att om det också kan förekomma missbruk i det sätt, hvarpå man begagnar bellmaussångerna, så böra vi dock alla ihågkomma, att äfven bland det ifrågavarande institutets publik, således långt ned bland de djupa leden, finnes folk, som är tillräckligt mottagligt just för den humor, som uttalar sig i bellmansångerna. Vi veta alla, att humorn tränger ganska djupt ned bland folket, der den uppenbarar sig lika mycket som bland de högre klasserna, och i denna humor finnes alltid ett försonande element, hvilket icke borde saknas någonstädes.

Jag har i själfva hufvudsaken intet att yttra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande utskottets i föreliggande utlåtande gjorda hemställan yrkats, dels att densamma skulle bifallas, dels ock, af herr *Treffenberg*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att slutordet »upphävas» utbyttes mot orden »inskränkas till kyrkans stora högtidsdagar».

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af herr *Treffenbergs* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Dickson, Robert*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, att slutordet »upphävas» utbytes mot orden: »inskränkas till kyrkans stora högtidsdagar».

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 56.

Vidare anförde herr talmannen, att i afseende på utskottets motivering yrkats, af herr *Treffenberg*, att kammaren skulle, i stället för den utskottet använt, godkänna det yttrande, som innehölles i den vid utlåtandet fogade reservation, dock med den ändring, att ordet »statskyrkans» utbyttes mot ordet »kyrkans» samt att näst efter ordet »långfredagen» tillades orden: »och kyrkans öfriga stora högtidsdagar».

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af utskottets motivering samt vidare på godkännande af herr *Treffenbergs* nyssberörda förslag; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Som Andra Kammarens beslut i frågan således icke blifvit oförändradt antaget, skulle jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen ärendet till Andra Kammaren återlemnas till förnyad behandling.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 17 och 18 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om meddelande af bestämmelser i syfte af ett mera planmessigt samarbete mellan rikets folkskolor och allmänna läroverk. Ang. samarbete mellan rikets folkskolor och allmänna läroverk.

Herr *Sandberg*: Utan att vilja motsätta mig den skrifvelse, som Första Kammarens tillfälliga utskott här föreslår, vill jag dock uttala min farhåga, att ett bifall till den föreslagna stadgeförändringen i afseende å fordringarna för inträde i allmänna läroverkens första klass, så att dessa skola kunna fullgöras af den, som genomgått första årsklassen af fast folkskola, litt. A, sannolikt snart nog för med sig anspråk på, att en lärjunge, som kommer från denna afdelning af folkskolan med godkända betyg, skall utan pröfning intagas i det allmänna läroverket; och ett sådant resultat är jag rädd för. Jag vågar dock icke göra något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 227, med delgifning af nämnda kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om ordnande af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande reglering af arbetstiden, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 47, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rätt för Kongl. Maj:t att för inköp af skogbärande

eller till skogsbörd tjenlig mark disponera köpeskillingarne för vissa kronoegendomar.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag
dels till Riksdagens skrifvelse till Konungen:

n:o 41, angående val af fullmäktige i riksbanken; och

n:o 42, angående val af fullmäktige i riksgäldskontoret;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 43, för fullmäktige i riksbanken;

n:o 44, för suppleanter till fullmäktige i riksbanken;

n:o 45, för fullmäktige i riksgäldskontoret; och

n:o 46, för suppleanter till fullmäktige i riksgäldskontoret.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 5 a, angående uppförande i 1895 års riksstat af anslag till disciplinkompaniet;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående aukskaffande af undervisningsmateriel till skolorna för sinnesslöa barn;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändring af villkoren för erhållande af understöd utaf allmänna medel till undervisning i slöjd för gossar;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ökad utrymme för tekniska skolan i Stockholm;

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till förvärfvande för statens samlingar af vissa föremål ur konstsamlingen å Finspong;

n:o 55, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Kongl. Maj:ts proposition angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dels ändrade bestämmelser rörande lönetursberäkning för vissa lärare, dels inrättande af en kommission för bedömande af undervisningsprof för lärarebefattningar;

n:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra militiebostället $1\frac{1}{84}$ mantal Ojeby n:o 1 eller Gran i Norrbottens län; och

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från indragna militiebostället Harby n:o 1 i Stockholms län;

bevillningsutskottets betänkande n:o 17, angående stämpelafgiften;

lagutskottets utlåtande n:o 57, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till ändring i visst fall af gällande bestämmelser rörande lossning af inteckning; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. kungörelsen angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare den 14 juli 1893.

Kammaren åtskildes kl. 3,24 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.